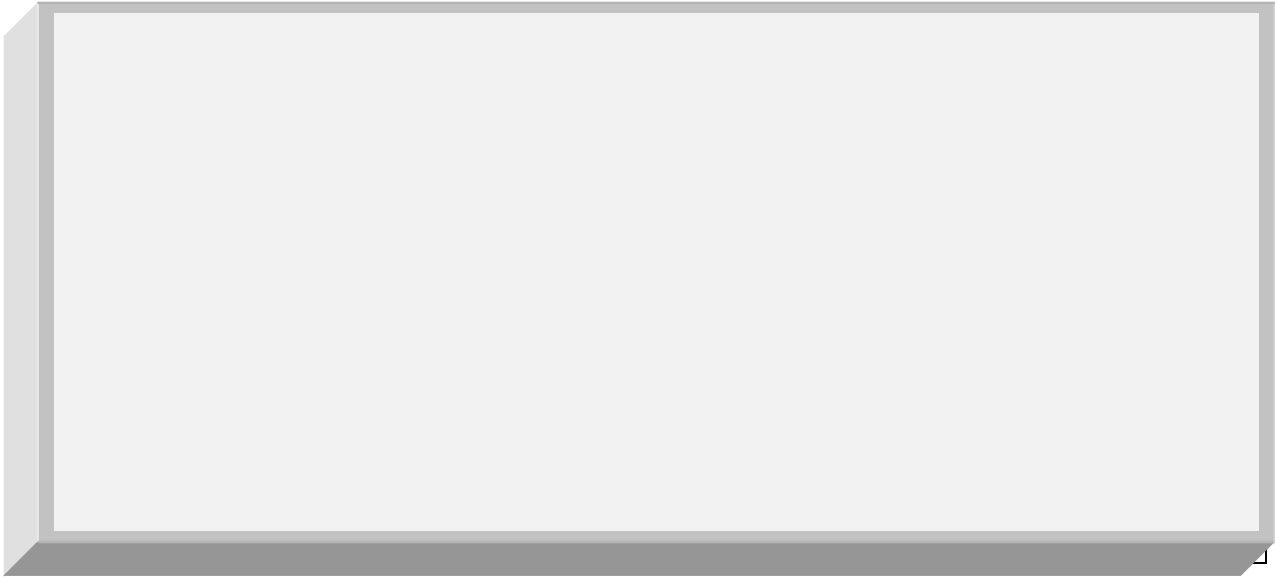

2

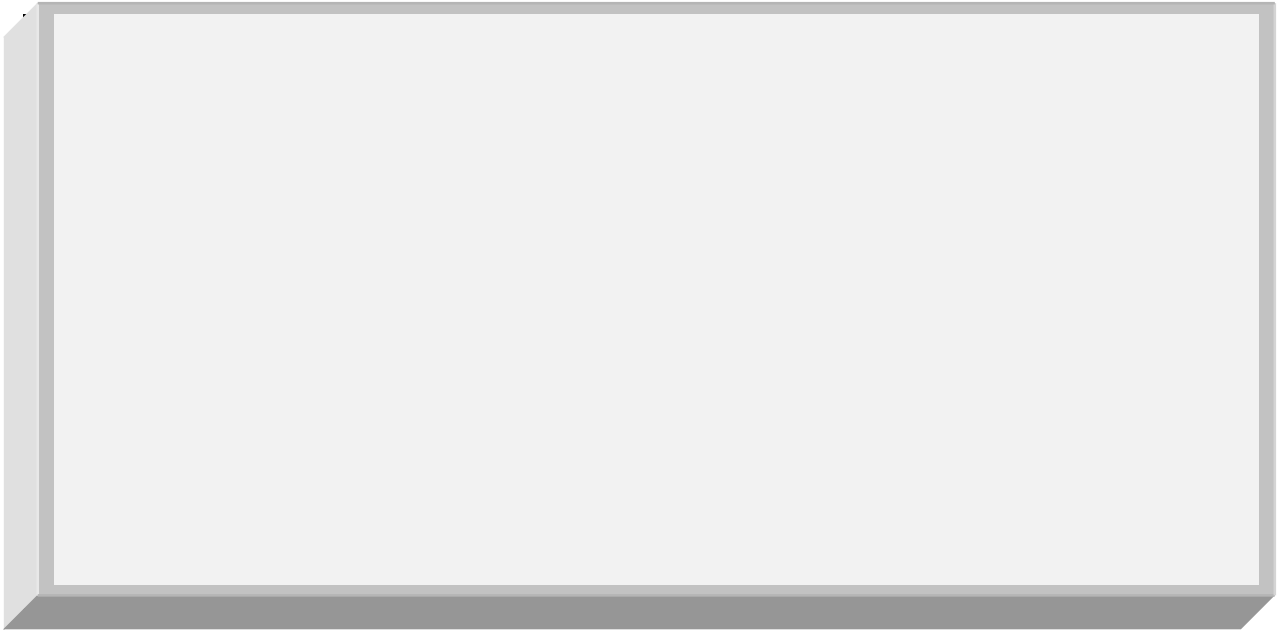

:

:

2016-2015:

2

.

. :

.

2016-2015:

إهداء

نصيرة

شكر وتقدير

أتوجه بالشكر والثناء إلى الأستاذ الدكتور محمد جلاوي الذي أشرف على هذا العمل، وعلى ما أولاني به من توجيه ونصح، فله مئي جزيل الشكر وعظيم الامتنان.

إلى كل من ساعدني في إخراج هذا البحث من زملاء وأصدقاء.
إلى الأسر التي فتحت لي أبوابها، وأمدتني بما تحفظه من مادة مثلية
قصد حماية موروثنا الشعبي الشفوي من خطر الاندثار والضياع.
جزاهم الله جميعا جزيل الشكر.

نصيرة ريلي

مقدمة

.

.

.

»

«

:

.

»

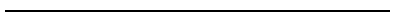
(1) «

.

.

.

.

— (1)

.13.

.

.

:

-

-

-

-

-

:

:

.

:

.

.

:

.

.

Ü

.

«

»

:

:

« » :

« » :

i« » :

« » :

ا» :

« ويشتمل

.
:
:
.2007
.2008
:
.2007
1 ()
.2009
:

- Abela, F.J , Proverbes populaires du Liban sud, T2, Ed .Maisonneuve, La rose, Paris, 1981.
- Ben chaneb, M, Proverbes de l Algérie et du Maghreb, Ed. Maisonneuve, La rose, Paris, 2003
- Bentolila, F, Proverbes berbères, Ed. L' harmattan- Awal, Paris, 1993.
- Nacib,Y, Proverbes et dictons kabyles, Ed. Andalouses, Alger, 2002.

كما لم يكن من السهل

وإلى جانب ما سبق ذكره من الصعوبات، قد واجهتنا صعوبة أعقد ألا وهي

مدخل

1- مدخل سوسيو ثقافي للمجتمع البجاوي

1-1- الموقع الجغرافي

236

°36 52 °36 42

°7 °4 15

»:

(1)«

»:

(2)«

.² 3223,50

53

...»

1974 j19.

-(1)

.104.

2.

-(2)

.1/81 . 1980

«(1)

:

1-2- الناحية التاريخية

1974 j 19.

(1) -

.66 .

Sylax

SALDOE

.

5

429

545

.

938

»

(1)«

408 هـ

405 هـ

.

398 - 1007 هـ

1014 - 405 هـ

.

1040 - 432 هـ

»:

.

«(1)

460 - 461 هـ

1067- 1068

460 هـ-

» 1067

«(2)

»:

«(3)

:

...»

-(1)

1964 .86.

1981 .211.

2. ()

-(2)

2009

-(3)

.1641.

(1)«

547 هـ

..»: 580 هـ

(2)«

(3)«

»

629 هـ

746 هـ

762 هـ

1510

910 هـ

Bougia

Pedro Navaro

915

»:»

(4)«

.1641. - (1)

2. - (2)

.46 . 1979 - (3)

.08. - (3)

.286 . - (4)

1833

1555

Trézel

...»:

(1)«

Bougie

.

1850

.

1871

Ifri

.1954

1956

20

1974

53

.304.

2010

4.

_(1)

3-1 - السكان

»

» (1) «

(2) «

(3)

Endogamie

» :

Pierre Bourdieu

.1629. (1)

(2)

.387. (3)

$i^{(1)} \ll$

:

Exogamie

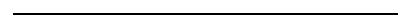
- 1

.

- 2

.

.

)

.68. 1986

-(1)

(

(1)

1-4- اللغة

»:

(2) «

»

(3) «

:

‘

(1) – Mouloud Gaid, Histoire de Bejaia et sa région (depuis l'Antiquité jusqu'à 1954), 2ème ed., Edition Mimouni, Alger, 1990, p. 40.

.639;638. (2)

.639 . (3)

.()

1-5-1 - المعتقدات الشعبية

:

1-5-1 - الإيمان بالأولياء الصالحين

»

...

- -

»:

«⁽¹⁾

1. ()

- (1)

.244 . 2009

«(1)

()

"

"

1-5-2- الاعتقاد بالجن

(1) -

1980 .46.

∴
"∴

∴

∴

∴

1-5-3- السحر

»

«(1)

∴

()

4-5-1 - الفأل والتطيّر

()

."

":

uccen

5-5-1 - درء العين الحاسدة

(Targa)

):

(

6-5-1 - قراءة الطالع ومعرفة المستقبل

...

6-1- العادات والتقاليد الشعبية

»

... (1) «

:

:

(1) -

1980 . . 164 j 165 .

»:()

.(1)«

()

:

()

...

1.

_(i)

.314 . 1986

»

(1)

-

»:

)

(...

(2)«

-

i⁽³⁾

:

()

(4)(

):

16 .

_(1)

.133.

1972

⁽²⁾- Mouloud Gaid, op, cit, p.41.

_(3)

_(4)

()

(1)(

):

()

...

_(1)

()

.

.

-

» :

«(1)

-

gezmey awal inek s u udi

:

: tamment

2- وصف عملية الجمع الميداني

(i)

.43 . 2007

837

3- تقديم الرواة

» :

(1)«

:

/

:

.

1946

:

.

.1

.2

()

.

.

.

()

.

_(1)

.120. 1995

1924

:

-

...

.

:

-

1922 29

(CEP)

)

(

1948

04

:

-

()

1933 :

4- تصنيف الأمثال الشعبية القبائلية إلى حقول دلالية

4-1- تعريف الحقل الدلالي

(rapports associatifs)

(avoir peur)

(craindre)

;(redouter)

...

» ⁽¹⁾(Ullman)
⁽²⁾«

» (Lyons)

» (Lehrer) «

⁽³⁾«

»

⁽⁴⁾«

»

⁽⁵⁾«

:

.1

.2

.3

.4

.79 .

(1)

(2)

(3)

2006

1.

.135

(4)

1.

.33.

(5)

.80.

:(1)

(A.Jolles)

:(syntagmatic fields)

(Porzig)

.(...):

»:

()

:

:

:

...

.(2)«

:

:

.

:

.

.

:

الفصل الأول

الأمثال الشعبية

القبائلية

المبحث الأول: الجهود السابقة في دراسة الأمثال الشعبية القبائلية.

المبحث الثاني: الأمثال في منطقة القبائل مفهومها وطبيعتها.

المبحث الثالث: مصادر الأمثال الشعبية القبائلية.

:

المبحث الأول: الجهود السابقة في دراسة الأمثال الشعبية القبائلية

تقديم:

:

1 - جهود الباحثين الأجانب

»

«(1)

»

“ ”

«(2)

()

(1) -

1986 .30.

(2) - .29.

:

(1)«

»

Martial

(2) Rémond

1953 Emile Dermenghem

) Fort national

Larbœa Nath Irathen (

:

- .() .1
- .() .2
- .() .3
- .() .4
- . .5

.29.

_(1)

(2)- Ould-Braham- Locutions et Proverbes Kabyles d'après un recueil manuscrit de (1928- 1932), E.D.B , N° 5 , 1989, p.p.58,84.

:

Antoine

Giacobetti

.1956 – 1869

1907 Ü1905

Ath Yenni

)

(

1940

.

Maurice Ménard

P.Maurice Callen

1932

Ouadias

1929

.

.

2 - جهود الباحثين الجزائريين

:

1-2 Üالاتجاه الأول:

.

2-2 Üالاتجاه الثاني:

.

الاتجاه الأول:

:

.1

.2

.3

.4

.5

.6

.7

:

»

(1)«

:

1-Taous Amrouche, Le Grain Magique (Contes, Poèmes, Proverbes Berbères de Kabylie) .

()

»

(2)«

2-Youssef Nacib, Proverbes et Dictons Kabyles.

. ‘

2002

. 320

1370

2007 () - (1)

.7.

.29 . 1998 () - (2)

.

)

.(

.

3-Sakina Ait-Ahmed- Slimani, Proverbes Berbères de Kabylie(Inzan).

.

(1991Ü1988)

.

240

.

: 13

.1

.2

.3

.	.4
.	.5
.	.6
.	.7
.	.8
.	.9
.	.10
.	.11
.	.12
.	.13

Camille Lacoste

Dujardin

4-Ouahmi Ould-Braham :

- Locutions et proverbes kabyles (d'après un recueil manuscrit de 1928-1932)⁽¹⁾.

(1932 Ü1928)

(Remond Martial)

⁽¹⁾- Ouahmi Ould-Braham, Locutions et proverbes kabyles (d'après un recueil manuscrit de 1928-1932),E.D.B, N°5, 1989, P.P. 58- 84.

()

. 183

-Proverbes et Dictons Kabyles d'après une collecte personnelle(1972- 1981)⁽¹⁾.

.(1982 -1972)

(1981Ü1972)

203

:

.()

Zubga Ü 1

.()

Ü 2

.()

Ü 3

.

Ü 4

.

Ü 5

.

Ü 6

⁽¹⁾ Ouahmi Ould-Braham, Proverbes et Dictons Kabyles d'après une collecte personnelle (1972-1981), E.D.B, N°6, 1989 , P.P.94, 119.

:

.() Ü 7

.() Ü 8

. (Lemeatqa) Ü 9

. ‘

511

)

⁽¹⁾(

.

: 14 (d’Elie Blanc)

. Ü 1

. Ü 2

. Ü 3

. Ü 4

. Ü 5

. Ü 6

⁽ⁱ⁾- Ouahmi Ould-Brahim- Proverbes et Dictons kabyles (Enquête inédite 1905- 1943) par Antoine Gracobeti , E .D. B , N°10, 1993 , p.p 171, 232 .

:

- . Ü 7
- . Ü 8
- . Ü 9
- . Ü 10
- . Ü 11
- . Ü 12
- . Ü 13
- . Ü 14

:

1-Abdenour Abdesselam, Recueil de Proverbes Berbères (Amud n yinzam).

.

1681

()

.

:

.

:

.

:

.

:

.

:

.

:

.

:

2-Tahar Hamadache, Nnan Imezwura(Proverbes Berbères de Kabylie).

.()

(Nnan Imezwura)

Sélection syntaxique)

:

(et stylistique

- القسم الأول:

- القسم الثاني:

- القسم الثالث:

- -

... .

1111

:

()

الاتجاه الثاني:

:

1-Tiwsatin timensayin n tesrit taqbaylit (Les genres traditionnels de la prose kabyle).

.2007

112 2007 ()

.

:

:

المحور الأول:

:

.

:

:

:

...

:

:

:

المحور الثاني:

المحور الثالث:

31

201

2-Ramdan At Menşur,(Amawal n yinzan n teqbaylit) Dictionnaire de proverbes kabyles(Edition bilingue).

:

:

‘

.

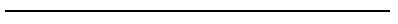
.

...»

...

(1)«

.

()

-¹

.19. 2009

:

- -

:

.

المبحث الثاني: مفهوم المثل القبائلي وطبيعته

- 1

:(1)

- .(Akken iqqaren yimezwura) —
- .(Imezwura qqaren deg lemtel) —
- .(Nnan deg zzman) —
- .(Yenna win i ijerben deg wawal-is) —
- .(Akken iqqaren medden) —
- .(Yenna-yas) —
- .(Akken i as- yenna) —
- (Inzi-Inzan)
- (Lemtel-Lemtul)

:

: ... »:

(1) «

: ...

»:

()

()

(2) « ()

»:

()

[]

()

(3) «

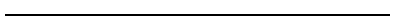
: »

...

(4) «

: ...

.

13 . _ (1)

.23 .22 . . 1999 .

i1972

2. 2. _ (2)

.854.

1. (3)

.18 . 2002

.19 . Ü (4)

:

»

(1) «

:

.

»:

»:

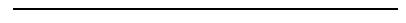
i⁽²⁾ «

»:

(3) «

(4) «

»:

.18.

(1)

2003

1.

(2)

.12 .

.5. 2001

3. 1.

-(3)

⁽⁴⁾-Y. Nacib, Proverbes et dictons Kabyles, Ed. Andalousse, Alger, 2002, P .13.

:

(1) «

»

:

: -

: -

: -

: -

(2) «

»:

(1)

.10. 1964

(2)

1.

.247 . 1987

:

(1) «

:

—
—
-

»:

(2) «

» F.J. Abela

(3) «

» Fernand Bentolila

1. ()

Ü (1)

.686. 2002

.18 . (2)

⁽³⁾-F .J. Abela, Proverbes populaires du Liban Sud, T2, Ed. Maisonneuve et la rose, Paris, 1981, P .introduction.

(1) «

:

-

.

-

.

-

.

-

.

-

.

-

.

-

.

»:

⁽¹⁾-Fernand Bentolila, Proverbes berbères. Ed 1, Harmattan-Awal, Paris, 1993, P.P.7, 8.

(1) «

»:

(2) «

...»:

(3) «

»

(4) «

»

(5) «

1.

_(1)

.125 . 1992

⁽²⁾-Y. Nacib, op, cit, p.23.

.61. 1953

1.

_(3)

.145. 1986

2.

_(4)

.176 . 1981

3.

(5)

:

:

»:

(1) «

..»

(2) «

»:

...

(3) «

»

⁽¹⁾ Ü Y.Nacib, op, cit, p.p. 17 ,18.

2.

⁽²⁾

.537.

.182.

⁽³⁾

:

«(1)

:

—
—
—
—
—
—
—
—
—
—
—
—

2- الفرق بين المثل والحكمة

»

()

.38 . 1994-1993

(1)

1.

:

· (1) «

:

-

·

-

·

-

·

-

·

() ()

-

·

-

-

-

·

»:

·

:

...

«(1)

-

-

»

«(2)

3- الخصائص الفنية للأمثال القبائلية وقيمتها

:

- الإيجاز:

.

- البلاغة:

ج - الموسيقى:

1988

()

_(1)

.48.49.

.65 .

_(2)

- تعبیرها عن أهل القبائل:

هـ- الشفوية:

19

»

«⁽¹⁾

:...»

«⁽²⁾؛

«⁽¹⁾»

»

- الذبوع والانتشار:

»

()

«⁽²⁾

...

...

»

«⁽³⁾

-4 خصائص الأمثال اللغوية

-1-4

:

⁽¹⁾ -

1994 .27.

⁽²⁾ - .18.

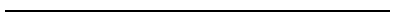
2000 1. () ⁽³⁾ -

.6,7 .

:

- :
-
- : . Teddez tebrez ! . -
- : . Xdem, tafed. -
- : . Ur ttamen, ur xedde . -
- :
- -
- : .Uzzal yettazzal . -
- : . Baṭel, yebṭel . -
- : . Tidet, wezzilet . -
- : .Cci, mexluf. -
- :
- -
- : . Aḥezab, yugar leqda . -
- : . Lmut, yiwen wass ! . -
- :
- 2-4
- »:
- (1)«
- : .lmut, s lajel ; lehwa, s usigna . -

(1)

:

:

-3 -4

Ma yif-ik gma-k layrus, kker s afras d ttelqim, ma yif- ik gma- k lebruj, bnu s lyajur, urqim; ma yif- ik gma- k meṭṭu, ay ḥabib xdem ney qqim.

:

:

-4-4

: . Tameṭṭut, ciweṛ-itt, xalef-itt .

-

:

-5-4

»

*

()

: (1)«

: .Win i yebyan lesfenğ, yefk nanna-s.

()

: .Win i yebyan aman, ad iruḥ yer tala .

:

Win i yebyan aksum,yenfeq- it- id; win yebyan Σli yarew- it- id ,win yebyan lesfeng, yeerek- it- id.

:

.

:

*

.

Win i yebyan, yettnadi amek ; winur nebyi, yeqqar ulamek.

:

.

.

Yir lgerh, yetteqqed ihellu ; yir awal, yeγγaz irennu.

:

.

.

:

Win i iheddren, ur yettesuddu, am win i imeggren, ur yettcuddu.

:

.

.

ق

ق

Win i d-izewgen deg taddart -is am win i yettessen deg tdikelt -is.

:

.

-6-4

...

:

()

:

.

Anwa i kem- icekkren a tislit ? D yemma ,tehder xalti.

:

:

()

:

.« »:

:

Sani i tettedduḍ ay aḍar ? Yenna-yas:« S aḍar».

. :
 : -7-4
 : Ad as yekkes amezzuḡ? :
 ! ؤ : -8-4
 . : . Kif kif aman, deg lebḥer!
 » -9-4

i⁽¹⁾«

: () ()
 .« »

Wlac win ar as -yinin i yizem :«Ifuḥ yimi-k ».

:
 : . Ulac tasetṭa ur uhuzz waḍu .
 .
 : -10-4
 .

Yella wassa, yella uzekka, yella uzekka.

Yir tagmat, amkalitus : ḡas ḡezzif, messus, mebeid i yerra tili.

:

Axxam n yiwet, yebded; axxam n snat, issened; axxam n tlata, yerwa tilufa.

Tettru tasa γef tasa, d tin i iqerben yer wul ; Wamma lqinesya, i tt-i demeen d amehbul.

:
- 11-4

Inebgi n yiwen n was, d afessas ; inebgi n yumayen, d amessas ; inebgi n telteyyam, ddu fell-as.

:
- 12-4

Ddunit mm snat n tewwura : tekcem sya tffey-d sya.

=) ()
. (

-13-4

:

:

: Qqim, qqim, ansa ara d-yekk uleqqim ? . -

: Argaz, s yirgazen ; Rebbi, wehd-s. . -

: Lḥağğ Musa, Musa Lḥağğ. . -

5- وظائف المثل

:

5 - 1- الوظيفة النقدية التربوية:

:

Ur ḥemmley gma, ur ḥemmley wi t-yekkatén.

:

: Azger yeεqel gma s . -

:

: .Tasusmi, tugar tamusni . -

: .Imi i izemmemmen, ur t-keččmen yizan. -

:

: Lexdeε yettekk-d seg laman .

: Times seddaw walim.

2-5 - الوظيفة التعليمية:

:

.Tidi tettawi-d udi .

-

.

-

Argaz ur nxeddem efk- as taruka ad yellem.

.

:

.

.

Amer yelha yiyimi, yili yennerna umcic.

.

:

:

.

-

Laz ur kkisent tyugwin, ur tettekkent tragliwin.

.

:

:

: Afus deg ufus taekemt ad tifsus.

ق

-

.

: . Yiwen ufus ur yettceqqir.

-

.

Win ur nezmir ilxir yerr arettal.

:

.

:

3-5- الوظيفة النفسية والعاطفية:

- :
 . : .Iluy wul tejreh tasa. -
 . : .Yeffye-d yiyes deg tasa . -
 . : .D ssber ay d ddwa n tasa. -
 . : .Temlal tasa d way turew. -

5 - 4- الوظيفة الإقناعية الحجاجية:

»

«⁽¹⁾

أ- التنبيه :

Tettru tasa yef tasa, d tin, d gma-s n wul ; d tqinsya, i tt-idemœen d amehbul.

- التخويف :

Asif i wimi ssusmen waman, ur yesœi laman.

- التحذير :

ⵜⵓⵎⵉⵉ ⵢⵉⵙⵙⵉⵛⵉⵣ ⵜⵉⵔⵉⵉ :

:

- الإقناع :

Asennan,yetteqreh hac win i yeddän hafı.

:

Afus n wakli,d akli, ssired-it ney qqim.

:

-5 -5 - الوظيفة الثقافية:

:

.

:

المبحث الثالث: مصادر الأمثال الشعبية القبائلية

تقديم:

:

1- الحكاية الشعبية (Tamacahut)

»

«(1)

»

«(2)

»

«(3)

»

.119.

_(1)

_(2)

.242. 1986

31.

_(3)

77

(1) «

»

()

(2) «()

(3) «

»:

(4) «

»

:

.65 j64 . .

(1)

5

(2)

.82 j81. . 2008

i

.83 j82 . .

(3)

1982

2.

(4)

.70 .

:

Ala win i yewten, i yettewten, i yeḗran.

:

.

.

:

Yir lḡerḡ, yetteqqed iḡellu ; yir awal, yeḡḡaz irennu.

»

:

:

(1)«

.

:

.

.

:

:

!

.

:

:

:

:

.

: .Am amesmař n Āehħa .

:

.

.

.

.

»

«(1)

.

2- عصاره ملاحظة الطبيعة، والمعرفة الجغرافية المناخية والزراعية (الأنواء)

»

«(2)

(1) - .65.

() (2) -

.12. 1982 .

:

Mi ara ffyen yiḥyyanen, yetteffey lhemm ixxamen.

()

:

()

Ma yeffey uḥeyyan, ḡas ddu ɛeryan.

()

"

:

Menhu i yebḡan ad yeḡres yaɛnu Maḡres.

Maḡres afewwad-is yeḡres.

3-التأثير والتأثر بين الأمثال الأمازيغية والأمثال الشعبية الجزائرية

:

Ü1	-1	-Tiyimie n sslama wala zzwağ n nndama.
Ü2	-2	-Σaned lğar-ik, mulac err tawwurt i uxxam- ik.
Ü3	-3	-Ansa i tekka meeza, ad tettafar yelli-s.
Ü4	-4	-Yiwen n ufus, ur yettseffik.
Ü5	-5	- Tbee akeddab ar tawwurt.
Ü6	-6	- Yir aksum, i t-yetetten d imawlan.
Ü7	-7	- Sal lemjerrb, wala ttbib.
Ü8	-8	-Ur inekkeç laşel-is ala ayyul.

:

Ü9	- Ttmeε yessexssar ttbee.	-9
Ü10	- Uamma ezized a titt, timi, nnig-m id-tekka cwit.	-10
Ü11	- Am uyerda d umcic..	-11
Ü 12	- Zzwağ, yiwen n wass; aħebber –is, aseggas.	-12
Ü 13	-D asyar maħquren i yesderyilen.	-13

4- الشعر (Tamedyezt)

»

«(1)

:

- .
- .
- .
- .
- .
- .
- .

...»:

»

«(2)

2004 21j 20 :

_(1)

.80.

.140.

_(2)

:

(1) «

Iḍebbaleṅ, ولكلّ ‘Ifṣiḥen- ‘Ifṛraḥen- iImeddaḥen- :

»

(2) «

:

Tamusni- nsen d ayilif, lemhibba- nsen d asawen.

" :

i(Igawawen)

.(3)

- (1) .79.

- (2) .1/52. 1981

- (3) .70 .

:

A Rebbi fk-d ameččim	
Deg igenni ad yeg aɛlawen	
Ad yergel tizi tamcumt	
Ansi d- tekken igawawen	
Tamusni-nsen d ayilif	
Lemhiba- nsen d assawen	
Ma tiwim- d azal n sin	
Kkert ad tezlum yiwen	

.(1)

-Ata wul-iw yettfaf	
Immuyben yerfa	
Iḥar meskin deg læmr-is	
Texleđ tirect d uferka	
Akkagi ay tt- yufa	
Uḥcayci deg awal-is	

: .Texleđtirect d uferka. .

.(2)

.70 .

_(1)

.72 i71 .

_(2)

:

Wur nesei tagmat maxsus	
Am bu yiwen ufos	
Maedur ur nesei lwali	
Yir tagmat am kalitus	
Ʀas ƣezzif, messus	
Mbeid id iyarra tili	

:

: .yir tagmat am kalitus, ƣas ƣuzzif messus, mbeid id iyarra tili.

.

:

(Anthologie de la poésie Kabyle)

:⁽¹⁾ (Salam l-lah elaykum)

Salam I-Lah elaykum	
A lexwan akke d ccix- iw	
Negzey di lebhęę leymiq	
Ur d lliy d eg læeqel –iw	
Tifi lehbab ƣef Rębbi	
Widen yellan d icqiqen iw.	

(1)

:

:

: .Tifi leħbab ġef Rebbi ; Widen yellan d icqiqen- iw.

.

:

⁽¹⁾: (Axewni y rebbba ccix is)

Axewni i i rebbba ccix is	
Am leġnan rebban waman	
Yečča seg letmař- ines	
Ger llxux akw d rreman	
Win wer nesei ccix is	
Am lmal mebla imawlan.	.

:

: .Win wer nesei ccix- is am lmal mebla imawlan .

.

...»:

«(1)

5-الفقر (Timseeraq)

" " taqenuzt " " tamsefrut " " ;timseeraq " " :
() timesbib
()

»
(2)«

.128. (1)
.13. 2007 (2)

:

»

(1)«

»

(2)«

»:

(3)«

:

Dacu.tt , dacu tt ? .

: 1 Ü5

(4):

: Ü 2 Ü 5

: - 1-2-5

(Noyau dénomitatif) .

.

: -2-2-5

(Noyau descriptif)

:

.91.	2008	.98 .	1. ()	(1)
				-(2)
		.98 .		(3)
			.105.	-(4)

:

...

: 3 Ü5

»

(1)«

»

(2)«

Wa, yettşeyyid imekken ; wa, yetteddu kan akken.

D acu-tt, d acu- tt ?

"

D acu-tt, dacu- tt ? Wa yettşeyyid imekken; wa, yetteddu kan akken.

2013

1.

-(i)

.100.

(2) - Sakina Ait Ahmed- Slimani, Proverbes Berbères de Kabylie(Inzan), L'Harmattan, paris, 1996, p.10

:

:

/

:

.

. : .Akken qerrihit,i zidit .

Ü

:

: D acu-tt, d acu-tt ?Akken qerrihit,i zidit .

(tizizwa)

:

.

.

Aberɛarus, ur yezmir i yiman-is; yezzuɣur ajeɣlay-is.

.

:

:

D acu-tt, d acu- tt ? Abeeɛarus, ur yezmir i yiman-is, yezzuɣur ajeɣlal –is.

:

(D ifker)

:

.

6 –الأدعية

...

:

: .Ad yerhem Rēbbi ifassen i tt- irebban . -

"

Ad yerhem Rēbbi taēbbuḏt i deg texbabḏeḏ. -

ق

:

Ad ak-yefk Rēbbi sseḥḥa n tzemmut . -

:

»:

«⁽¹⁾.

:

7- الأسطورة (Tumgist)

: : »:
(...) : : (...)
(1)«

(2)« :»:

»

-

-

(3)«

»:

.

(1) 6. 257.
(2) 1. 2. 429.
(3) 17.
95

(1) «

»:

(...)

(2) «

»

(3) «

»

1. (

)

._ (1)

.22 . 2005

.81. 1996

._ (2)

3.

._ (3)

.16. 1981

(1)«

»:

(2)«

:(3)

(Jakobson)

(

):

-

...

:

-

.

:

-

:(4)

.18:19. .

_(1)

1. (

)

_(2)

.100 i94. . 1999

_(3)

.11 i10. . 2008

.74 i73. . 2010

_(4)

:

- 1

.

-2

:

:

.

-3

:

.

)

-4

(

.

-5

" "

" "

" "

-6

.

-7

.

:

:

" : () "

Yenṭeq yennayer yer fuṛar, yenna yas:«A ɛemmi fuṛar! Smil- itt, ney ad tt - smiley ».

: :

i

()

28

:

.« »: « »:

Yenna-yas udɣay :«Fsiy » ; yerra-yas wakal :« nekk, ad ssusmey».

:

()

:

»

... :

« Wlac win ara as -yinin i yizem :«ifuḥ yimi-k ? ».

(1)«

:

:

8- الدّين

»

(1) «

:

-

-

»:

(2) «

:

: i(104)

()

(15)

(3) «

»:

: .Tidi tettawi-d udi.

:

. ()

-(1)

.73 . 2002

2.

-(2)

.56.57. . 1982

-(3)

: Yiwen n ufus, ur yettseffiq :

:

(2)

«(1)

»:

:

:

: Ssaber, inal

: (الزمر، الآية 10)،

«(2) (النحل، الآية 96)، وكقول الرسول ()»:

”

Ddeewa n lwaldin teweer, tettlaḥaq am,terṣasin.

”

:

»:()

«(3)

:

()

Lḡar iweṣṣa-d fell-as nnbi تر:

»: ()

-

-

.13.

-(1)

-(2)

(

)

-(3)

.18. 1985

«(1)

: () ...

:

Yif taħbult mm lefwaṛ wala lkeɛba mm leswar.

:

. Rebbi, yeḫra-d ulawen .. تر:

. Rebbi, yettbeddil lumuṛ تر:

Win i yeḅyan ad yekcem lġennet, isew qeḍran d yilili.

تر:

Lxir d ccerr, s nnuḅa i d-ttasen. تر:

لِحَاسِنَةٍ، تَصَفَّضُ الدَّنُوبِ. Lḥasana, tesfeḍ ddnub تر: الخیر يدفع الذنب ويزيح العذاب.

Lxelq, i uxellaq ; taḍsa, ur tlaq.. تر:

:

: Aleqqim, aleqqim, tazallit teqqim. _____

.

:

.

—

—

.

—

.

.

—

.

—

.

—

.

—

.

—

الفصل الثاني

الدراسة البلاغية والأسلوبية للأمثال الشعبية القبائلية

المبحث الأول: تجليات بيانية في الأمثال الشعبية

1 - مفهوم البيان وأقسامه

2 - الأشكال البيانية في الأمثال الشعبية

1-2- التشبيه

2-2- الإستعارة

2-3- الكناية

المبحث الثاني: المحسن اللفظي في الأمثال القبائلية

1 - مفهوم البديع وأقسامه

2 - أنماط المحسن البديعي في الأمثال الشعبية

1-2- السجع

2-2- الجناس

2-3- المطابقة

2-4- المقابلة

المبحث الأول: تحليلات بيانية في الأمثال الشعبية القبائلية

تقديم:

1 - مفهوم البيان وأقسامه

:

» :

«⁽¹⁾.

»

«⁽²⁾

»

«⁽³⁾

(1) () . . . 2002 . 154 .

(2) 16 . 1963 . 8 .

(3) . 67 .

107

2. الأشكال البيانية في الأمثال الشعبية القبائلية

:

1-2- التشبيه

»

«⁽¹⁾

»:

«⁽³⁾

»:

«⁽²⁾

»

«⁽⁴⁾

»

2. ()

(1)

.120 . 1982

. (300:)

-(2)

.23. 2013

. 1967

(3)

.58

1.

(4)

.432 . 2002

:

» (1) «

(2) «

» :

(3) «

:

» :

:

[]

:

(4) «

:

: .Am win icetthen i wađu . —

: .Am win yessenduyen aman . —

1. (

)

(1)

.189. 2002

.132 . 1989

2.

(2)

.18 . 1.

(3)

(4)

:

: .Am win icetthēn i uderyal .

–

: .Am win i yettffen deg waman . ق

–

:

(Am)

(Cebbah)

.(ZUN) ‘ (Amzun)

:

Taqcict am temzin : anda i tt- tzerēd ad temyi.

:

–

:

Ddeewa n lwaldin, teweer, tettlaḥaq am tersasin.

–

:

Dunit, teqlleb am taḥbult n uyrum.

–

:

Amdakel am tekkazt: mi teeyid,ssers-itt .

–

:

–

:

»

(1)«

:

Lħaġġ Musa, Lħaġġ Musa.

.

-

.

:

: .kul uxenfus ġur yemma-s, d ayzal .

-

.

.

-

Yekkat uħeddad afdis, iħeffeđ mmi-s.

.

:

.

: . Yir zzwaġ, d deewessu .

-

●

:

.

: . Am lmal,am yimawlan.

-

.

: . Am tccuyt, am tseksut .

-

●

:

.

:

-

Anexḍab, am tzeḡḡigt : ad iruḥ d amellal, ad yuḡal d azewwaw, yettuḡal d aberkan.

:تر

Am tfunast i yurwen inisi: ma teḡḡa-t, d mmi-s; ma tmeceḥ- it, d isennanen.

:

Teḍra yid-s am tisseḡnit: tessels medden, nettat, eeryan.

:

Aḍeḡḡwal, am umrabeḍ: aḡ afus- is truḥeḍ.

:

●

:

Axxam u r nesei tamḡart am uxxam ur nesei igaggen.

:

Axxam mebla temeḡḡut am lerbḥer mebla lḥut.

:تر

Axxam ur nesei tamḡart, am tewwurt melba amnar.

:

:

Tiyimit n sslama, wala zzwağ n nndama

: .Qqim, qqim wala zzwağ ur newqim.

: .Xđeb yemma-s, tayeđ yelli-s .

Anwa i kem- icekren a tislit ? D yemma, teħder xalti.

Inna- yas uđay:« fsiy»; Irra- yas wakal: « nekk, ad ssusmey».

: تر Tebya tyaziđt atbexxer terya .

Nnan-as i bu eeryen:«Dacu i k-ixussen ?»yenna- yasen :«D tixutam».

:

Efk-iyi-d yelli-k, mu-yi-d leula-s dirden .

-

:

»

(1)«

2-2- الاستعارة

:

»

»

(2)«

(3)«

(1) .104.
(2) 1. () .238 . 2008
(3) .168 . 1980

»

(1)«

» :

(2)«

»:

(3)«

»

(4)«

»:

(5)«

.184 .

(1)

.242 .

(2)

(3)

.30. 1988

.242.

(4)

.175 .

(5)

:

:

:

.

:

-

:

-

.

:

!

Asmi i yecbeḥ ad d- yewt udfel, ur d-iwit ara !

:

.

.

:

Usan-d ad meḍlen yemma-s, yeffer-asen agelzim .

:

.

:

Win i k-ibedden s yibiw, beddl-it s yiclem .

:

:

»

(1)«

()

()

»: « »: :

: Inna yas adγay :« fsiγ»;irra- yas wakal:« nekk, ad ssusmey» «

:

.« »:

Am wakken i as-tenna tagmart :«segmi urwey, ur swiy aman zeddigit».

.« »: :

.« »: -

Yenna- yas wuccen : « a wi i yufan, lexrif, xerfayen, ccetwa, anebdu,yumayen.

.« »: :

:

- « »:

Tenna- yas taxunfest: « mi zriy mmi yef lhid, am lgher deg lxiđ».

« »: تر:

.

:

: .Lmut teggar-d afus- is.

()

(/)

.

-

Lefraq, d bu tsuqas, ma iyezza-k, bla tuymas.

() :

.

: Iluy wul, tejreh tasa . -

.

: Laz ur yesei tinzar. -

.

:

: Lhid yesea imezzuyen . -

.

:

Asif i wumi ssusmen waman, ur yeessi laman.

:

« »:

Tenna- yas tewwurt :« Err-iyi, ad rrey lada.

:

»

...

«⁽¹⁾

2 - 3 - الكناية

»:

«⁽²⁾

»

...

.172. 1978

_(1)

. 1953

_(2)

.61

:

»

(1) «

(2) «

.

(3) «

»:

(4) «

»

»:

(5) «

:

.

: -

.

: -

»

.174.

(1)

.266 .

(2)

.208 .

(3)

1. ()

(4)

.240 . 2003

.211 .

(5)

:

(1)«

: Lđufan yessrey taddart .

:

lđufan

:

: . wi ara yinin iyizem :« Ifuḥ yimi-k ? » « » :

/

(Ifuḥ yimik)

:

»

«(1)

		- Yiwen n ufus, ur yettceqqir.
		- Iles azıden yetteṭṭeḍ taseda.
		- Iles, ur yesei iyes
- كناية عن أهمية الصمت.	- اللسان القصير لا تعضه الأسنان.	- إلس وزيلىن أور تَعَزَّازَنْتْ توغماس. Iles wezzilen, ur t- tṭyṭazent tuymas .
		- Times seddaw walim.
- كناية عن إحكام العقل، وعدم التدخل في شؤون الغير.	- الفم المغلق لا يدخله الذباب.	- ايمي ايزممن أور تكسمن يزان. Imi izmmemmen, ur t- kččmen yizan.
- كناية عن عدم الإغترار بالمظاهر الخارجية.	- الجمال للعين يبدو، والفساد في اللب رائد.	- سؤفلا يشباح يرقم، داخل مي تأديغ يركا. Sufella, yecbeḥ yerqem ; daxel, mi t-ldiy, yerka.
		- Taḍsa n wuglan.

) - .(-	- Yeqqers uđellae- is.
-	-	- Yiwen n waerab, yaemer ssuq.
-	-	- Mya keččment, mya tteffyent.
-	-	- Heyyan waman- is.
-	-	- يفراد Yemmut yizem, yeggra-d uyyul
-	-	- ق Yefye-d yiyes deg tasa
- كناية عن صفة الإخلاص بين الأقارب والإخوة.	-	- Azrem, ur yeqqis tazremt- is..
-	- Ü	- Yefka Rebbi irden i yir tuymas.
- ية عن الحذر من الضعيف.	- مقتل العجوز غير القدير كان على يد الطفل الصغير.	- Yenya lđufan amyar.
- كناية عن تجنب الفعل القبيح.	- رائحة البصل تكشف عن الفاعل.	- Win i iyezžan labsel, yettrih.
- كناية عن القناعة.	- حقق طلبك الأول و دع الثاني يرحل.	- ! Abu snat !Bru i yiwet.

- كناية عن التباطؤ.	- ذهب يدعو إلى وليمة، فبات عند المدعو بلا جواب عن الرسالة.	- Iruḥ ad d-yeereḍ, yensa din.
- كناية عن الجبن والخوف.	- يخاف من ظله.	- ق Yettegad deg lexyal – is.
- كناية عن النباهة والحدق.	- الحصاد الجيد يظهر من خلال بذوره.	- إِمْعِي نْ الصَّابَا مَعْقُولٌ، سَقُّ الدَّائِ وَكَالُ إِدِيْتْمُقُولُ. Imyi n ssaba maεqul ; seg ddaw wakal i d-yettmuqul.
- كناية عن العظيم يخلف حقيراً.	- الرماد من النار.	- ثِيْمِسْ تَجَادُ إِغِيْغْدَنْ. Times teḡḡa-d iyiyden.
- كناية عن الإخلاص.	- الصديق وقت الضيق.	- دِقُّ الدِّيْقِ إِدِيْتْبَانُ وَرْفِيْقُ. Deg ddiq i d-yettban werffiq.
- كناية عن سوء الحظ.	- جف الحظ جفاف الأغصان.	- يَقُورُ وَسُغَارِيْسْ. Yeqqur usyar – is
- كناية عن المكر والخداع.	- يقتسم الغنيمة مع الذئب، و يبكي لبكاء الراعي.	- يْتْرُو ذَوْمَكْسِي، إِتْتْ دِ وَشَانَنْ. Yetru d umeksa, ittet d uccanen.
- كناية عن عزة الأحفاد عند الجدود.	- الأحفاد كبد ثان للأجداد.	- Tasa tettarew, tetteawad .
- كناية عن الشريف يخلف شريفاً.	- ينتج النخيل التمر.	- Tettarew tezdayt ttmer.
-	-	- Yettaker tafat.

المبحث الثاني: المحسن اللفظي في الأمثال الشعبية القبائلية

تقديم:

1- مفهوم البديع وأقسامه

»
» : (1) «
:
(2) « ...

2- أنماط المحسن اللفظي في الأمثال الشعبية القبائلية

1-2- السجع

»

:

..»

(1)«

(2)«

..»

(3)«

»

(4)«

»

(5)«

:

المطرف:

: . Win i ixedmen lxir, ur yettkettir. -

: .Tislatin d tissegnatin. -

: Tameɛtɛtut iğehden, d tameɛtɛtut d uzgen. -

Argaz d temeɛtɛtut ma ur msebyan, ula i asen- d- gen imawlan. -

:

.79 .

(1)

1. 1. 1.

(2)

.237 . 2001

.193 . 1985

()

(3)

.248 .

(4)

(5)

/ lxiir/)

d / Iğehden /) (Tisagnatin/ ثسفناتين ; Tislatin/) (Yettkettir
 » (uzgen

«(1)

المرصع:

:

:تر Nukni nettḥebbir ; Rebbi, yettḍebbir. -

: Imawlan, sebren ; imæzzan, kefren. -

: Tamettūt iherrzen,tif tayuga i ikerrzen. ق -

Sufella yecbeḥ meskin ; daxel, yeččur d tilkin. -

:

:

:

Taqciɛt, ma tedder, tenfeε ; ma temmut, tameqbert, tawseε . -

:

(Tawsee / Tenfee/)

Win i iheddren, ur yettesuddu, am win i imeggren ur yettcuddu.

تر:الكلام بلا فائدة محصول بلا رابطة.

(Yettcuddu / Yettsuddu /)

: Cwiṭ i telwiḥt, cwiṭ i terwiḥt.

(Terwiḥt/ Telwiḥt/)

: Argaz, d awal, mačči d aserwal.

(D aserwal/ D awal/)

»:

«(1)

:

السجع القصير:

»

: «(2)

: Teddez, tebrez .

: Uzzal ittazzal.

.85 .

(1)

.240 .

(2)

:

Tidet wezzilet. -

Ameyyez qebl aneggez. -

Baṭel yebṭel. -

السجع المتوسط:

:

Zzwaġ, yiwen n was, aḥebber-is aseggas.

:

Win i ikesben yir lmal, yif win i yellan d aḥemmal.

:

Argaz, d awal mačči d aserwal . -

السجع الطويل:

:

Inebgi n yiwen was, d afessas ; inebgi n yumayen, d amessas ; inebgi n telteyyam, ddu fell-as.

:

-

–
T̄t̄mee yessexsar t̄t̄bee. تر:

(T̄t̄bee /T̄t̄mee)

»:

(1)«

» ()
(2)« :

»

/

...

(3)«

.

»

(1)«

:

Asif i wimi ssusmen waman, ur yesēi laman.

.

-

.

:

-

(Laman/) (Waman/)

.

: Yir mettu ! yelha bettu.

-

(Mettu/)

"

.

(Bettu/)

:

.

-

Win i yebyan, yetnadi amek ; win ur nebyi, yeqqar ulamek.

.

:

: Win i yesēan zimer, yeg-as ziker .

-

.

.

-

Seddi yef usdaw, tesliḍ: ur yizri yef wacu i tensiḍ.

:

S ani i tetteđduđ ay ađar ? yenna-yas : «S azar».

: yella wassa, yella uzekka, yella użekka .

.()

! : Cwiđ i telwiđt, Cwiđ i terwiđt.

Yif tađbult mm lefwar, wala lkeeba mm leswar.

»

(1)«

Akken i yella wass, ad t- yeks umeksa .

Tixsi, ma iwεεεa-tt umeksa, ikxa-tt ; ma iwεεεa- tt wuccen, yečča-tt.

:

Iḥader, yehder; amsafer yetbee-it ccekk.

:

(Umeksa/ Iksa /) :
(Yehder / iIḥader /)

2 - 3 - المطابقة

() ()
: «⁽¹⁾ ()

:

:

2 - 3 - 1 - مطابقة الإيجاب:

أ -

:

:

: Yerya uzegzaw yef uquran.

(uquran/ #uzegzaw/)

.(/)

Isyaren irqaqen, sseryayen izuranen.

)

(Izuranen/ #Irqaqen/

: Yemmut ilindi, yehzen aseggas-a .

(Aseggass-a/ أسوقاس/ #Ilindi/)

Ur d-ggîn yimezzwura, ara rnun yineggura.

.(Yineggura/ ينفور/ #Yimezzwura/)

: .Tif ad zwirent, wala ad ggrint.

:

(Ad ggrint / ف #Ad zwirent/)

Aeeqqa n lluz : wa, deg-s, yella, wayed, yexla.

.(Yexla/ #Yella/)

Lḥader, yeḥder ; amsafer, yetbeε-it ccekk.

تر:

(Amsafer/ #Lḥader/)

ب - :

Ddunit mm snat n twwura : ekcem sya,teffγ-d sya.

(Teffγ-d/ ≠Ekcem/).

:

.Xḍeb yemma-s, tayeḍ yelli-s .

-

(Tayed/ ≠Xḍeb /) .

:

() :

ج -

Teḍra yid-s am tissegnit : tessels medden, nattat, εeryan.

(Σeryen / عريان ≠Tessels /).

:

«⁽¹⁾

» : **مطابقة السلب** 2Ü3Ü2

؛

Win i yebyan, yettnadi amek ; win ur nebyi, yeqqar ulamek.

:

" " Ur nebyi / ≠ Yebyan/ :

3Ü3Ü2 Ü مطابقة الإيهام:

Tif ddell n umcic, wala win n uyerda.

:

:

(N umcic / ف)

(N uyerda /)

Anda i nwiḡ tafat ay ufiḡ lehwa, tekkat

(Tafat /)

:

(Lahwa/)

: Ddheb, ma ad t- id yali nnhas ?

-

(Nnhas/)

(Ddheb/)

: Imawlan sebren ; imæzzan, kefren.

-

(Kefren/ ≠Sebren/)

ق

-

Ur yerbiḡ ḥed deg ddunit, ala. ayen i yeçça, d wayen i yeswa.

(Icca/)

:

(Iswa/

يق

-

Efk iles-ik ; ur yezri ḥedd amek i iga wul- ik.

(Wul/)

(Iles/)

:

:

»

«⁽¹⁾.

2 Ü 4 المقابلة

" "

»:

«⁽²⁾.

»

«⁽³⁾.

:

:

:

.41 j40. .

1

(1)

.84 .

-(2)

2009

1. ()

-(3)

.136.

:

: .Imawlan, sebren ; imæzzan kefren. -

(Imæzzan / ≠Imawlan /):

.(Kefren / ≠ Sebren/)

: .Ass-a fell-i, azekka fella-k . -

(Fella-k/ #Fell-i /) (Azekka/ #Ass-a /):

: Yemmut yizem, yeggra-d uyyul . -

(Uyyul/ #Yizem/) (Yeggra-d/ ذ #Yemmut /):

ذاجقو -

Tameṭṭut d llsas ; argaz, d ajgu alemmas.

(Argaz / قا #Tameṭṭut /):

.(D ajgu alemmas/ ذاجقوا # Dllsas/)

:

Yir lḡerḥ, yetteqed iḥellu ; yir awal, yeḡḡaz irennu. -

.(Awal/ ≠Lḡerḥ /):

.(Yerraz / ≠Yetteqed/)

.(Irennu / ≠Iḥellu /)

:

- دقّ دقّ .
 Argaz, yettwaṭṭaf deg yiles, azger yettwaṭṭaf deg mezzuy.

:

(Azgar / ≠Argaz /)
 .(/)
 (Yettwaṭṭaf / ≠Yettwaṭṭaf/)
 .(/)
 (Mezzuy / ≠Iles /)
 .(أذنه /)

-
 Lekdeb iqetṭu yiwen n wass; tidet tqetṭu kullass.

فائدة الكذب مؤقتة، و فائدة الصدق دائمة.

:

(Tidet/ ≠ Lekdeb/)
 .(/)
 (Tqetṭu / ≠Iqetṭu /)
 .(/)
 (Kullass / ≠Yiwen n wass /)

:

- Iles d ayezzfan ; afus, d awezzlan .

(Iles/)

) (Ayuzzfen /) (Afus/)

(Awezzlen/)

:

.

»

(1)«

.

.

الفصل الثالث

دراسة موضوعاتية للأمثال الشعبية القبائلية

المبحث الأول: الأبعاد التربوية والدينية للأمثال الشعبية القبائلية.

1 - البعد الأخلاقي

2 - البعد الديني

المبحث الثاني: الدلالات الاجتماعية والاقتصادية للأمثال الشعبية

القبائلية.

1 - الدلالات الاجتماعية

2 - الدلالات الاقتصادية

المبحث الأول: الأبعاد التربوية والدينية للأمثال الشعبية القبائلية تقديم:

1- البعد الأخلاقي للمثل القبائلي

»:()

«⁽¹⁾

»

»:()

» : «

» : «

:

« »: «

:- -

(1) «

» :

(2) «

» :

(3) «(**) (*)

»:

(4) «

.540;539 . . 1994

.160 . 1998

.1/8 1998

. 194. 4. - (1)

1. - (2)

. : - *

. : - **

1. - (3)

- (4)

:

:(1)

:(2)

()

»:

:

«(3)

:

1-1- الصبر

»

«(4)

:

.129 . 2007

_(1)

_(2)

.127.

_(3)

.721 . 1.

_(4)

:

(1) « »

:

: (3)

(146) : (46)

: » ()

:

:

(2) «

. Ssber, d aħbib n Rebbi. :

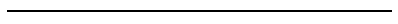
. :

: Sseber inal

:

.(54)

()

.181 . - (1)
.138 . 2001 2. - (2)

.(6i5) :

.

kul ccedda tetbeε-itt talwit .

(1)« »:

.(2)

»

(3)«

:

: " : D ssber ay d ddwa n tasa

:تر Dssber ay d ddwa n lmeḥna .

»()

(4)«

: »: ()

.(5)«

.121. 1995 1. (1)

.151 . (2)

.135 . (3)

. (4)

.249 . (5)

:

»

(1)«

:(2)

1-2- القناعة والطمع

(3)«

»:()

»:

(4)«

(5)«

» : ()

»: ()

(6)«

.174

(1) -

.259

(2) -

.188

(3) -

.97

(4) -

(5) -

(6) -

:

:

i

: Leqnia tif sseyya

: Lehna, tayleb layna . تر:

: Tif lehna tawant . :

(1)«

»:

(2)«

»:

.(3)

()

.(4)

203.

_(1)

.205.

_(2)

.98 .

_(3)

_(4)

150

:

: Ameɛruf d tarda n tqessult. :

.

:

: A bu snat! Bru i yiwet .

.

:

: -أ

.

: - ب

: Ṭṭmeɛ, yessexsar ṭṭbeɛ . :

»:

.⁽¹⁾«

.378. 1. - (i)

:

: T̄tmeε yečča-t ukeddab . :

. :

: Yegla s z̄z̄erb, stexsayt

. : Ur ttazu tissegnit . :

. :

Win i yett̄alaben zzayed, yettaf nnaqes.

:

:

(16 j14)

.(7) :

:(1)

:(2)

:

Aəbbuđ i yerwan, ur yettqellib ƣef win i yellužen.

:

: Tımeə, yessazzal amyar. :

ف »

(1)«

: Rrxə, tesslḥay sseleə . :

() -¹

.52 . 1982

: Yetteic am telkit deg uqerru . قث :

»: «(1)

:(2)

3-1- الصدق والكذب

«(3)

»

»:

(119)

: «(4)

: (24)

:

»:() :

(119)

.37. _ (1)

.95 . _ (2)

.69 j68. . _ (3)

.142 . 1931 3 . _ (4)

:

«(1)

Tidet wessilet. تر: :

.

Win i yetteddun γef tidet yessawaḍ.

»:

«(2)

:

Tidet, am tṭeam i yewwan .

Tidet, am tyita tmekḥelt تر: :

:

.

Argaz, ma txuss-it tidet, ula ara as-d-yexdem limin.

.68 .

-(1)

.70.

-(2)

155

:

:

(1):

حسبُ الكذوب من البليّة
ما إن سمعتَ بكذبة
بعض ما يحكي عليه
من غيره نُسبتُ إليه.

:

تر: Win i d- yennan tidet, ad yeqqen ayyul .

» :

»: (2) «

»: (3) «

»: (4) « (5):

راحّ ذاك الزمان وناسه
وكل من يتكلم بالحق
وُجاء ذا الزمان بفاسه
كسّروا له رأسه.

»

- -

(1) _

2006 . 54

(2) _ 2002 . 123

(3) _ . 71

(4) _ . 92

(5) _

. 63 .

(1)«

»

(2)«

Iles n ukeddab, yettettel.

:

»:

(3)«

»

:(5)

(4)«

تكدب الكذبة جهلاً ثم تنساها قريبا
 كن ذكوراً للذي تحكي إن كنت كذوباً.

)

- 2 ()

-1:(1)

:

()

- 3 ()

1992

1. 1.

- (1)

.71،72 .

.144 .

- (2)

.63 .

- (3)

.295.

- (4)

.396 . 2.

- (5)

:

:

-أ

: Yeggul s wayen ara t- yeren d azru .

»

(2) «

()

.

: Cewya yella ; atas, yerna .

:

:

-ب

:

.(42)

:

-

.

:

Lekdeb imzemmeq ; taqlilt, terrez ; zzit, iælleq.

:

.

»: ()

(3) «

.76 .

-(1)

.98 .

-(2)

.313 .

-(3)

4-1-المشاوره

»:

«(1)

»:

«(2)

)

:

.(38

)

:

(159

»:

()

«(3) ()

()

-(1)

.280 .

1.

-(2)

.13 . 1999

.814

-(3)

:

Imensi iyef mcawaren at uxxam zid.

:

تر:

»

(2) :

(1) « :

(3) .

5-1- الإيثار والأثرة

»

.38 .

-(1)

.46 .

-(2)

.272 .

-(3)

:

»:

(1) «

»:

:

(2) «

(9)

:

()

- -

:

:

»

(3) «

:

()

»: - -

()

()

: ! :

()

! : :

:

(4)

« :

.187 . 1. - (1)

.185 . - (2)

: () - (3)

.158 . 2007

.158 . () - (4)

:

: :

Taðra yid-s am tissegnit: tessels medden, nettat, æryan .

:

.⁽¹⁾« »:

»

.⁽²⁾«

: ... »

.⁽³⁾«

»: ()

... " "

.⁽⁴⁾«

(61) :

.15. - (1)

.186 . - (2)

.5 . 1972 1. - (3)

.194 . - (4)

:

:

(88) .

: Lmumen, yebdu deg yiman-is . ث :

:

. : Ur yebyid hed iman-is .

.

6-1- الكلام والصمت

»

«⁽¹⁾

:

Ameslay, d lemri n wul.

:

»:

«⁽²⁾

: ‘

: Tazwert n ttejra d iyès .

.232 .

-(1)

.562 . 1988

2.

-(2)

:

»: Nedjma Plantade

(1) «decroit

»

-

-

(2) «

:

Awal ma ur as d-tebdið s wadda, ur yesei lemqaeda.

:

(parole) »

(3) «

:

: Awal, d tarsast : mi yeffeγ, ur d-yettuγal .

»

(4) «

»:

(1) «

»:

(5) «

.107 .

- (1)

.556.

- (2)

.97 .

- (3)

103 .

- (4)

204 .

- (5)

:

»: (2)« »:
»: (3)«
(4)«

:

: Tilisa n wawal, am tlisa n wakal.

(*) »: ()
:(6) (5)«

:

: .Iles azıdan, yettetted tasedda.

:

Bab n yiles, medden akk, ines.

:

:

.156.	_(1)
.75 . 1.	_(2)
.92 .	_(3)
.173 .	_(4)
.	_*
.41 .	_(5)
.242 .	_(6)

:

»: (1)« »

.(2)«

.(3)

:

": Tasusmi, tuger tamusni.

»

:

.(4)«

":

: Win i iledin imi-s, ad kecmen yizan.

»:

(6)«

»:

(5)«

.115 .

_(1)

.91 .

_(2)

.239 .

_(3)

.239 .

_(4)

.130 .

_(5)

.9. 1995

1.

_(6)

:

(1)«

»:

.

.

:

Yir lgerh, yetteqqed ihellu ; yir awal, yeygaz irennu.

:

»:

»:

(2)«

(3)«

:

Awal arzagan, ibettu ihbiben.

:

»:

(4)«

»:

‘(5)«

:(6)

.23. 3.

_(1)

.31 .

_(2)

.219.

_(3)

.216.

_(4)

.300.

_(5)

.77 .

_(6)

:

:

: Awal, d awal kan; tisuusaf, d aman kan.

:

.

Ma rriy-am-d awal, fkiy-am-d tayazid̄t ; ma ssusmey, fkiy-am-d tuqqit.

:

(1)« »:

.(2)

.

:

: Lehdra, d elfeṭṭa ; tasusmi,d ddheb .

»

:

«(1)

»

«(2)

7-1- التآني والعجة

»:

«(3)

«(4)

»

: »

:

:

.564

-(1)

.105

-(2)

.537

-(3)

-(4)

:

(1) «

:

(2) «

»:

:

: Ewt t̄bel, ad ibin umeslub.

.

»

)

:

(3) «

:

(31

i(3-2)

(4) «

»: ()

(5) «

»: ()

:

:

.

: Iles, d ayezzfan ; afus, d awezlan

.61 . 09 .

-(1)

.422 .

-(2)

.561 .

-(3)

.113 .

-(4)

.114 .

-(5)

:

: : »:

(1)«

»:()

(2)«

:

(9)

»

:

...»

(3)«

(4)«

:

:

: Lexber i yelhan, eġel yes-s ; lexber n diri, eġġel yes-s.

.

() - (1)

.153 . 1993

.310 . - (2)

2. 1. - (3)

.796 . 2004

2005 . - (4)

.234.

:

Ard d-ilal, ad as- nsemmi lehlal.

:

:

»

(1)«

:

: Ar d- yimɣur, ad ibin d aḥbac neɣ d ajalban.

(2)«

»

(4)«

» (3)«

»:

(5)«

»:

:

Yezwar tteam tazallit.

.85 .

-(1)

-(2)

.400 .

-(3)

.409 .

-(4)

.33 .

-(5)

:

:

8-1- السخرية

»

«⁽¹⁾

:

»:

:

:

«...⁽²⁾

»

...

...

1982 .329

-(1)

1. 421

-(2)

174

:

(1) «

(2) «

" "

»

.

»

(3) «

: T̄tef- iyi, ad ȳliy.

:

.

:

: Σemmi , ifuḥ ; ajellab-is, z̄id .

.

.

:

3 .

-(1)

.171;170. . 2007

.20 . 1978

1.

-(2)

.210 .

-(3)

175

:

Alyem, ur yezri taerurt-is.

() :

(1)« »:
(2)« »:

.

Lxelq, i uxallaq ; taḏsa, ur tlaq.

:

.

ق :

Kkes-d deg ucamar-is, tbexxreḏ-as.

:

.

.48 . (1)

.35 . (2)

:

()
ف
» (tirruga)
(1) «Asexué
(2) « »

Axxam nXali muḥ : kcem u ruḥ. : :
:

(3) « »

9-1- الخداع

(1) .118 -

(2) -

(3) .82 -

. سقى :

: Lexdeε, yettekk-d seg laman

.

Yettak iles, iheddef idarren . :

:

:(1)

(2)«

»:

»

.398 . 1966

16. ()

_(1)

.156 .

_(2)

: (1)«

Times seddaw walim.

» :
(2)«

Taḍsa n wuglan.

() :
:(3)

D ayen I ixeddem ufalku, i yettcukku.

»:()

(4)«

»:()

.69. _ (1)

_ (2)

1. . . . _ (3)

.323 . 1998

.124. _ (4)

:

i⁽¹⁾«

:

:

Ma xemsin a gma, ečč- iten ; ma d laman, ifukk fell-ak .

:

.

ق :

: Giy deg wuccen laman, yečča-yi taqəđeit.

.

()

»

(2)«

»

()

..

(3)«

»

(4)«

()

.124.

ا _ (1)

.57.

_ (2)

.62 j61. .

_ (3)

.57.

_ (4)

:

()

»

(1)«

.

:

Fkiγ- as rray i Muḥ, yebna-yi axxam s lluh.

() :

.

:

: Am win yezzenzen adrum s uγrum .

,

:

»:

(1) «

»

)

(2) «

(

:

.

.

1-10- السرقعة

»

.260

-(1)

.166

-(2)

:

(1) «

:

(38)

...»: ()

(2) «

»:

(3) «

سَقُّ

:

: yettaker tazult seg tiṭ.

: yettaker tafat. :

(4) «

»:

:

: Menhu i yukren tamellalt, ad yaker tayaziṭt .

(5) «

»:

.328 . 1. _ (1)

.272 . _ (2)

.495 . 1989 4. _ (3)

.115. _ (4)

_ (5)

:

(1)«

»:

»

(2)«

»:()

:

(3)«

.

:

Yuker d umakar, yettru d bab n uxxam.

:

.

.115.

_(1)

.577 .

_(2)

1. 2.

_(3)

.213 . 2000

184

:

11-1- نكران الأصل

»
: (1) «

Ulac dexxan mebla times ; ulac rrbie mebla aẓar ; aẓar yettabae later.

:

»:
(2) «

:

»

(1)«

:

Axeddaε n yidammen-is, mel- iyi amek ara teđru, lġedra- s, deg-s tawekka ; ixfis, ihuzz-it wađu.

()

تر:

»

(2)«

.

...

»:

:

(3)«

: Agdud mebla idles, am læebd mebla iles .

.213 .

_(1)

.549.

_(2)

.16 . . 1972

_(3)

:

.

»

.(1)«

.(2)

. : - 1

: - 2

.

: - 3

.

:

.

yeeredı acrured n tsekurt, teereq-as tikli n tyazdı.

.513.

_(1)

.328 .

_(2)

:

Tebya tyaziđt ad tbexxer terya.

:

:

:

:

: Ur inekker lasel-is, ala uyyul .

:

:

Nanan-as i userdun: «anwa i d babak ?» «yenna-yasen:jeddi daæudiw ».

»

:

(1)«

:

:

.« »:

:

S ani tettedduḡ ay aḡar ? yenna-yas:«S aḡar ».

.

:

.

12-1-الاحتقار

:

"

"

:

:

:

(1)

:

»

(1) «

ق :

: Izem, deg tmurt n medden medlul.

»

(2) «

»

: (3) «

Ayaziđ aberrani, neqqben-t akk medden.

.338 . 1. _ (1)
.64 . 1973 8. 1. _ (2)
.64 . _ (3)
190

:

:

»:

»:

(1)«

(2)«

(3)«

»:

:(4)

:(5)

.

.

.108 .

_(1)

.108.

_(2)

.54.

_(3)

.109 .

_(4)

.110 .

_(5)

:

A baba! wten-ay, A mmi !Σqelen- ay.

:

:

.

:

: Yemmut yizem, yeggra-d uyyul .

.

:(1)

.

2 . البعد الديني للمثل القبائلي

:

»:

(1)«

:

.

:

2-1- إثبات وحدانية الله

:

(62) :

(16)

:

(15) :

: Argaz s yirgazen ; Rebbi wehd-s.

.

:

Lxelq, i uxellaq ; taḍsa, ur tlaq.

:

:()

»

(1)«

»: ()

(3)«

»: (2)«

Tazallit, tfeddu ; ssadaqa, tneġġu.

.191. 2010

1.

_(1)

.192 .

_(2)

_(3)

:

:

:

Aleqqim, aleqqim, tazallit teqqim.

:

:

(9)

»:()
,⁽¹⁾«

.

:

Yif taħbult mm lefwar wala lkeeba mm leswar.

:

.

2-2- التسليم بالقضاء والقدر

» " "

,⁽²⁾«

:

: »: ()

:

.286.

_(1)

1979

2. 5.

_(2)

.99 .

(1)«

:

:

» -
(2)«(4)

(15)

:

» -
(3)«

(200)

:

» -
(4)«

»:

:

:

:

(5)«

» - - و

(6)« »:()

:

»

(7)«(16)

.209. 11. _ (1)

38. 2008 1. _ (2)

.38.39. . _ (3)

.38. _ (4)

.62. _ (5)

.39. _ (6)

.58. 11. _ (7)

:

) : »

.(1)« (87

»:

(2)«

.(49

)

:

:

—

:

i(8

)

:

.(19

)

()

:

—

:

»:

()

.(3)«

-

-

:

»:

()

.(4)«

.58.

11.

_(1)

.40 .

_(2)

_(3)

_(4)

:

»
(1)«

: Nekni nettḥebbir ; Rebbi, yettḍebbir.

:

.(2)

.

سَقِيمِي.

:

Ayen ur nektib, iyelli ula seg yimi.

:

:

: Ma yebya Rebbi ad d-yefk, yessen axxam.

.

.65 .

_(1)

.171 .

_(2)

:

»

(1)«

.

:

Tunçict n Rebbi, ulac wi ara tt- yerren.

:

.(2)

.

»

(3)«

.

:

Iruh-d yef userdun, yuyal yef uđar.

:

,

.30.

_(1)

.79.

_(2)

.252.

_(3)

»:

«(1)

Aḥezab yugar leqḍa.

تر:

نعمة

،

2-3-التذكير بالموت وزوال الدنيا

:

: Lmut s lajel ; lehwa, s usigna.

:(2)

(1) - الإيمان بالقضاء والقدر .176.

(2) -

1994 . 219.

:

Ulaç tarewla sdat lmut.

" : Lmut, yiwen n wass ! . :
: Lmut, yiwet ; ssbbat, atṭas. .

.(1)

: Lmut, tferren . :
i

Yemmut yizem yeggra-d uyyul . :

:

⋮

•

•

•

المبحث الثاني: الدلالات الاجتماعية والاقتصادية للأمثال الشعبية القبائلية

تقديم:

1- الدلالات الاجتماعية للأمثال الشعبية القبائلية

1-1- المرأة القبائلية

:

« (1) ... »
» ()

:

(1) «

.

.

:

: Zzwağ am tqendurt i telsiusd

:

187

»

... (

)

_(i)

.217. 2002

(1) «

»

(2) «

«هو كل شيء في حياة المرأة، وحياتها بدون الرجل لا قيمة لها لأنها لا تكتسب قيمتها الاجتماعية إلا من خلاله، ولا يُقِيمها النَّاس إلا بعلاقتها به»⁽³⁾،

(5) «

» (4) «

»:

(7) «

» (6) «

»

:

Zzwağ, yiwen n was, aḥebber-is, aseggas.

ق

ق :

:

: Deg şşif, d lgaṭu ; deg cçetwa, dabugaṭu.

i2006

1.

_(1)

.15.

⁽²⁾-H. Genevois, La femme kabyle (les travaux et les jours), F.D.D, N° 103, Fort National ,1969, p.2.

1999

1. ()

_(3)

.40.

.206.

_(4)

.39.

_(5)

.20.

_(6)

_(7)

(1) « »

»

(2) «

.

»: ()

: (3) «

A nnger n win i izewğen ur isal.

:

:

»:

(4) « »

» : (5) «

(1)-Mohammed Ben Chaneb, Proverbes de L'Algerie et du Meghreb, Maisonneuve La rose, Paris, 2003, P.288.

.351. 1 (2)

. (3)

.22. (4)

.21. (5)

:

(1)«

»

...

:

(2)«

: Taqciċ, am temżin: anda i tt- tzerseċ, ad temyi.

: Zzwaġ dlmektub .

: . Zzwaġ d tawenza.

(3)«

»

(4)«

»:

»

(5)«

.156. _ (1)

.23 i22 . . _ (2)

.170 . _ (3)

.23 . _ (4)

.26 . _ (5)

»: ()
(1)«

Taqcict, ma tecbeḥ, teffey. :

Tettfeḡḡiḡ am yitri n . :

»: : ṣṣbeḥ
(3)« » (2)«
(4)« »:

»
» i (5)«

(6)«

Tameṭṭut i iḡehden, d tameṭṭut d uzgen. :

:

-
- .11. 1993 1. - (1)
 - .210 . - (2)
 - .23. - (3)
 - .240. - (4)
 - .26. 2006 - (5)
 - .58. 1983 3. - (6)

:

»:

(1)«

»

(2)«

. ق :

Zzwağ n leemum, am asennan deg uksum.

:

:

.

Zzwağ n leemum, am tbaqit ur nyumm.

:

"،"

"»:

" "

" "

(3)«"

»

.236.

_(1)

1.

_(2)

.84 . 2008

.175 .

_(3)

(1)«

»:()

:

(2)«

: Ffey beřra timyuređ .

»

(3)«

»

(4)«

: Tin i yuyen sin ! D acu ur tessin?

:

.

:

:

: Ur mzawařen armi ttcabahen.

:

() : Yufa umehraz afu-i.

(

)

(1)

.27 . 1987

_(2)

.43.

_(3)

(

)

(4)

.68 . 1984

:

: Yufa lmus afus-is.

(2)«

»:

(1)«

»:

(3)«

»:

ق

:

Win i yuyen, γar laelali : deg lasel i yettili nfee.

:

(4)«

»:

(5)«

»

(6)«

:

Xḍeb yemma-s, tayeḍ yelli-s.

:

:

.172 .

_(1)

.33 .

_(2)

.184 .

_(3)

(4)- Mohammed Ben Chaneb, op, cit, p.226.

.209 .

_(5)

.28 .

_(6)

:

Ansa i tekka ccbiḥa, ay tettekk mliḥa.

»:

:

(2)«

»: (1)«

»:

. (4)«

»:

(3)«

:

.

Argaz d meṭṭut ma ur mesbyan, ula i asen-d-gen imawlan.

:

»:

(5)«

»:

. (6)«

»

.28 .

_(1)

.24 .

_(2)

.139 .

_(3)

.195 .

_(4)

.136 .

_(5)

(

3000)

_(6)

.74. 1997

:

(1)«

:

.

:

Ixxamen n madden, weeren: ma ur nɣin, ad sɛeɛfen.

:

.

...

)

»

(2)«

(

:

: .Lxedma ɣur lwaldin, am win isellyen addaynin

»:

(4)«

»: (3)«

.149.

_(1)

(2) -H. Genevois, Education familiale en Kabylie, F.D.B, N°89, Fort National, 1966, p.22.

.179.

_(3)

.513 .

_(4)

:

: Taqcict d lxezna n lbarud .

:

:

: Taqcict, ma tedder, tenfeε ; ma temmut, timeqbert, tewseε .

i

:(1)

:(2)

/

.221. 2002

4.

_(1)

_(2)

:

Taqcict ur rebban wyetma –s, am uyum amessas.

:

:

:

(189)

»

(1)«

:

Tameɛtut d llsas ; argaz, d ajgu alemmas.

: :

:

: .Axxam anda i ulac tameɛtut, rɛag deg-s lqut.

.« »:

:

D acu i k- ixussen ay axxam ? yenna- yas :«D tigejdit».

:

:
: :
Axxam mebla tamej̄tut am lebher mebla l̄hut.

:

»:
»: (2)« (1)«
(3)«
(4)«
»:

: Tamej̄tut, ciwer-itt, xalef-itt . :

»:
(6)« (5)«
(7)«
(8)«
»:

.83 . _ (1)

. _ (2)

.41 . _ (3)

.155. _ (4)

.175 . _ (5)

.160 . _ (6)

. 236 . _ (7)

.79. _ (8)

»:

.

.

(1)«

»

(3)«

...» (2)«

:

: Tayaziṭ ma turew bla bla, qqaren –as medden lalla.

»: (4)«

»: ()

.179 . 2002

3.

_(1)

.47 .

(2)

2001

()

(3)

.23.

.25.

_(4)

:

(1) «

(2) «

»:

»

...

-

-

-

-

...

(3) «

:

.

: Win i yebyan Σli, yarew-it-id .

: Tamettut n yizem,d tasedda.

:

.25.

_(1)

.49 .

_(2)

.208.

_(3)

:

: lemri n tmeṭṭut d argaz.

:

.

:

Tin i yesean argaz i yelhan, ad tečč fari.

:

:

(1)«

»

ق

:

Argaz d targa ; tameṭṭut,d tamda.

.

:

:

Argaz, ikerrez ; tameṭṭut ; ṭherrez.

:

»:

(2)«

»:

»:

(3)«

(5)«

»:

(4)«

.154.

_(1)

.151 .

_(2)

.154 .

_(3)

.178 .

_(4)

.82 .

_(5)

:

.

:

: Itij yuy-d akk idurar ; nettat, ccyel-is, mazal .

»:

.⁽¹⁾«

.

:

Yeħzen uxxam ur texdim lall-is; teħzen tyuga ur yettíf bab-is .

:

»:

.⁽²⁾«

:

()

Ayrum n yir tamettut, mi yerya, teddem-as lmus .

.

:

.483 .

_(1)

.297 .

_(2)

:

Tameřtut mm yizuqaq, .ddwa-s, d inebran walukan ad d-teğğ mmi-s daleqqaq.

.

: Takna, d wetma-s n lmut . :

»:

.⁽²⁾«

»:

⁽¹⁾«

.

:

Arbib d arbib, walukan ad yečč ala zzbib.

:

⁽³⁾«

»:

»

i⁽⁴⁾«

.227.

_(1)

_(2)

.76.

(3)

(4)

.44 .

:

(1) «

»

:

Axxam n yiwet, yebded ;axxam n snat, isenned ; axxam n tlata, yerwa tilufa.

:

»:

(2) «

H.Genevois

»

:

(3) «

Axxam ur nesei tamɣart, am yiger ur nesei tadukkart.

:

:

Axxam ur nesei tamɣart, am tawwurt mebla amnar.

.11 i 10 . .

(1)

.71.

(2)

⁽³⁾ -H. Genevois, La femme kabyle, P .05 .

:

:

»

(1)«

:

: A tamyart a mm tfawtin, eġġ axxam i t mawlatin .

(2)«

»

»

:

(3)«

Tislatin, d tissegnatin.

:

»:

:

(4)«

.6 i5. .

(1)

.66 .

(2)

.208 .

(3)

.66 .

(4)

Tinuḍin

:

: Lemɛanda n tnuḍin i yenyan argaz ur nuḍin .

i

:

.1

والتعاون والاختلاف .

.2

.()

.3

.4

.5

: Yir meṭṭu , yelha beṭṭu .

:

Yir zzwağ, d deewessu .

:

:

:

Ḥed yesɛa lalla- s, hed yesɛa lælla-s.

.

:

.

:

:

Tafeqqust tamarzagut iteččen d imawlan.

:

:

Yir aksum, iteččen d imawlan.

:

«⁽¹⁾.

»

1-2- التربية الأسرية في المجتمع البجاوي

(...)

»

«⁽²⁾

:

(46)

:

i(14)

.179.

-(1)

.9 .

-(2)

:

. :
Win i t-yesεan, yerwa amdemmer; win ur t- nesεi, yuggad nnger.

: :

.
Yiwen, yesεa-ten, irewwel fell-asen; wayeḍ, yettqellib fell-asen.

:

: (1)« »:

(2)« »

()

»:

»: (3)«

(4)«

:(5)

.39. (1)

. (2)

. (3)

.106. (4)

.35. 1998 1. (5)

:

»:()

(1)«

.

:(2)

(3)«

»

»:()

(4)«

»

.143 .

_(1)

.199.

_(2)

⁽³⁾- H . Genevois, Education familiale en Kabylie, 1966, p. 2 .

.50.

_(4)

:

...

(1)«

: Tterbiya deg temzi . :

ق

:

ق

Tterbiya n win mezziyen, am win i ikerrzen deg wakal ; tterbiya n ulemmas, am win i ikerrzen deg udrar; tterbiya n win meqqren, am win yittqeddiren uzzal.

:

»:

»:

(2)«

:(4)

(3)«

.95. 3. - (1)

.158 . - (2)

.102 . - (3)

.111. - (4)

:

:

»:
(2)«

»:

(1)«

»

()

»

(3)«

(4)«

:

.

:

.529 .

_(1)

.157.

_(2)

⁽³⁾-H .Genevois, Education familial en Kabylie, p.18.

⁽⁴⁾-Ibid, p.22.

:

: Ad yerhem Rebbi ifassen i tt irebban .

. ق : .

Ad yerhem Rebbi tacebbuđt ideg texbabđeđ.

:

»:

(1)«

i
: i

Win i d-irebba Rebbi syur-s, fihel ma yella wi i t-irebban.

i :

i⁽²⁾«

»:

.⁽³⁾«

»:

:

i(233)

.18 .

_(1)

.471 .

_(2)

.159.

_(3)

:

:

: Lđufan ur nerwi adyes, ad as-yekæec yiyes.

»

(1)«

:

Sečč-iyi, sesw-iyi, zriy menhu i yi-d-yurwen.

:

(2)

:

!

1993

1. ()

-(1)

.95.

.20.

-(2)

:

Ay iger-iw! lemmer ufiy, ad tifeđ akk igran n medden.

: (38) :

:(1) (15)

. :

Imeṭṭi n umenzu n tasa, yesderyil.

:

.

:

: (1) « »:

Win i ijerrben tasa, ad yens anda i tensa..

: : :

Am wakken i as –tenna tegmart :«segmi urwey, ur swiy aman zeddigit».

" () : :

: »:

(2) «

ⵓ

»: :

: Tenna-yas txunfest :« mi zriy mmi yef lhiḍ am lḡuher deg lxiḍ». «

:

Kul axenfus, γur yemma-s, d aγzal .

:

»: i :

(3) «

.193 . 2. _ (1)

.244. 2012 _ (2)

() _ (3)

.189. 2002

i⁽¹⁾« »:

.⁽²⁾« »

»

⁽³⁾«

Mmi-s n yizem d ayilas.

Anisa i tekka meza, ad tetṭaffar yelli-s .

-

Ansa i tekka ccbiḥa, ay tettekmiḥa .

»:

⁽⁵⁾:

⁽⁴⁾«

Yekkat uḥeddad afḍis, iḥeffeḍ mmi-s.

.402 .

-(1)

.119 .

-(2)

.241.

-(3)

.266.

-(4)

.43.

-(5)

:

»: :

(2)« » (1)«

: Tettarew tezdajt ttmer. :

(3)« »

(4)« »

: Times, teğğa-d iyiyden. :

» (5)« »:

(7)« »: (6)«

:(8)

»

.190. _ (1)

.6. _ (2)

.513. _ (3)

.514 . _ (4)

.513 . _ (5)

.548. _ (6)

.513. _ (7)

.513. _ (8)

:

«(1) : ق .

: Tettban ssaba deg yimyi

سق :

Imyi n ssaba, maεqul; seg ddaw wakal i d-yettmuqul.

:

«(2) :

»

«(3)»

: Ula d iɖudan, mxalafen.

:

:

Ttejra yiwet ; lḥebb, yemxalaf.

»:

:

«(5) .

»:

«(4) .

.515.

_(1)

.122 .

_(2)

.515.

_(3)

.138.

_(4)

.22.

_(5)

:

:

Am tfunast i yurwen inisi : ma teġġa-t, d mmi-s ; ma temceḥ-it, d isennanen.

(1) «

:

:

»:

:(2)

:(3)

:

»:

.122.

_(1)

.46.

_(2)

.47 .

_(3)

:

:

! : !

: ! :

! ! :

:

(1) «

»:

(2) «

:

Ddeewa n lwaldin, teweer, tettlaḥaq am tersasin.

:

:

» (24;23)

(3) «

. :

Yekker-d ufrux, yesselqaḍ baba-s.

.256. (1)

.28. .2009 . 5. (2)

.103 . (3)

:

:

:

.

Ulamma ezized a titt , timmi, nnig-m i d- tekka cwit.

»:

:

(2)«

»: (1)«

»

(3)«

»:

.

Ma yurew-d yiger-ik asennan, d kečč ara- imegren s ufus-ik.

»:

:

(4)«

Tif laž, yir imensi .

:

»:

:

(1)«

.57.

_(1)

.31 .

_(2)

.136 .

_(3)

.54.

_(4)

Tettru tasa γef tasa, d tin i i qerben γer wul ; wamma lqinesya, i tt-
iḍemæen d amehbul.

:

: Uccen, ur yettγezz ara taqejjart n gma-s.

Assa, azekka, d atmaten.

»:

(3)«

»:

(2)«

.«

»:

:

Anwa i d gma-k ay azger? Yenna-yas: «win ukkud ttwaqqney ».

:

:

»: (4)«

»:

.190.

_(1)

.51.

_(2)

.36.

_(3)

.52 .

_(4)

:

»:

(1) «

(2) «

» «

:

.

Mi mbaɛaden, mweḥḥacen ; mi mɔaraben mkerracen.

:

(3) «

»:

(4) «

»:

:

(5) «

»

»

(6) «

.53 .

- (1)

.378.

- (2)

.99.

- (3)

.81. 2.

- (4)

.365.

- (5)

.158.

- (6)

:(1)

· :
Yekcem gar yiccer d uksum.

(2) «

(3) «

:
»:

»:

·

.69j 68. .

.152.
243

.266 .

- (1)
- (2)
- (3)

.(1)

. 1

. 2

. 3

:

: d-yttban werfikDeg ddiq.

Ad yeħrez Rebbi lehlak-iw id-yesbanen aedaw-iw d usdiq-iw.

:

i(2)«

: »:

»:

(3)«

»:

(4)«

.821.	2.	- (1)
.245.		- (2)
	.135.	- (3)
	.185.	- (4)
244		

:

.

- - »: : ()

(1)«

:

.

Ddu d umcum ad timcumed, ddu d useedi tseede.

:

:

.

Ddu d ttaleb at teyre; ddu d umeksa ad tekse.

:

(2)«

»:

.(3)

.37. _ (1)

.128. _ (2)

.78. 2007 . _ (3)

:

:(1)

:

»

:

(2)«

: Amdakel, d win iyettezzmen, mačči d win i yetteffren.

»:

»:

(3)«

(4)«

.80.

_(1)

.68.

_(2)

.128.

_(3)

.132.

_(4)

:

Amdakel am teekemt: mi teeyid, sser-itt.

:

:

: Iḥbiben am tækkazt : mi teeyid , sers-itt.

»:

i

.⁽¹⁾«

⁽²⁾«

»:()

Lġiran, i rreḡma, mačči i nneqma .

:

:

:

()

: Lġar, iwessa-d fell-as nnbi .

.⁽³⁾«

»:

.47.

- (1)

.26.

- (2)

.53.

- (3)

247

:

Σανεδ λ̂gar-ik mulac, err tawwurt i uxxam-ik.

»:

:

(1)«

» : ()

() (2)«

...»:

(3)«

»: ()

i (4)«

: Ur ttak i λ̂gar tuntict .

:

.60.

_(1)

.258 .

_(2)

.63.

_(3)

.94.

_(4)

»:()

«(1)

2-الدلالات الاقتصادية للأمثال الشعبية القبائلية

»

«(2)

1989

1.

:

_(1)

.343.

1.

_(2)

:

1-2- تمثلات العمل في الأمثال الشعبية القبائلية

Argaz ur nxeddem , Efk- as taruka ad yellem.

Argaz u r nxeddem , sberdee- as tabarda ad d- yagem.

()

()

»

(1)«

:
: (15)
(105)

:
: Igellid, ad yexdem yer tameddit , ad yessuden iyallen-is
: Tidi tettawi-d udi. :
()

(2)« »:

:(3)

: İyimi, ur icuf amcic . :

(1)- H.Genevois, La femme Kabyle,p.2.

(3)-Mohammed Ben Chaneb, op, cit, p.70.

»:

(1)«

:

ق : Yir ccyel yettgalla deg bab-is.

: Yir ccyel, yif iyimi.

»:

»:

(2)«

(4)«

»:

(3)«

:

. : Am win i znuzuyen tixsayin .

(1) -Mohammed Ben Chaneb, Ibid, p.63.

.180.

-(2)

.181.

-(3)

.73 .

-(4)

:

:

...

»:

»

...

» (1)«

:

(2)«

: Yiwen ufus ur yettşeffiq .

i (3)«

»:

(4)«

»

()

.292.

_(1)

.481 .

_(2)

.191 .

-(3)

.126 .

_(4)

:

: Tanekra n ššbeḥ, derbaḥ.

:

()

Wi ur nexdim deg ssuq n .

ق

:

»

: ššbeḥ, futen-t lerbaḥ

(1)«

(2)«

»:

: Am win ixedmen γer xalti-s .

:

:

»:

(85)

(3)«

:

: Ma yeččur lǧib, iseggem lehdur .

:

»

.19 .

-(1)

.178.

-(2)

.66 .

-(3)

254

(1) «

:(2)

:(3)

:

: Ayen i yexdem wass, yečč-it yid.

: Ayen i xedmey samayen, iruḥ deg yumayen. ق

»:

(5) «

» (4) «

27.	- (1)
.16 .	- (2)
.74.	- (3)
.182.	- (4)
.185.	- (5)
255	

:

2-2- الاقتصاد

»

«(1)

.

:

: Amer sent-iḥesseb ufellaḥ, yili ur ten- ikerrez ara.

:

.

Laz ur kissent tyugwin, ur t- ttekksent tragliwin.

:

:

.(1)

:(2)

.

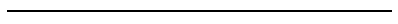
()

()

()

.

()

.22 .

_(1)

.52.

_(2)

257

()

»

(1)«

()

() ()

»:Camille Lacoste Dujardin

:

(2)«

»

(3)«

(1).H. Genevois, la terre pour le kabyle (ses bienfaits, ses mystères) , F.D.B, n°113, Fort-National, 1972, p.44.

(2)-Camille Lacoste Dujardin , Le conte kabyle (Etude Ethnologique), Edition Bouchene, Alger, 1991, p.p.165- 166.

»
(1)«

Win i ikesben yir lmal, yif win yellan d aħemmal.

()

()

Axxam i yesean tafunast, iyi, yemyi.

:

Aken i yella wass, ad t- yeks umeksa.

:

:

»

(1) «

»

(-)

" "

aqecel

taguri uzetta

()

(2) «

montants transversaux ()

»

enrouler

ensouple ()

(3) «dérrouler

»

(4) «

"

(1)-Youssef Nacib, op, cit , p 70.

.153 .

_(2)

_(3)

.148.

_(4)

:

: Temlaqa mm uxenti d mm uledda ad grent azetta.

.

»: . .

‘⁽¹⁾«

»:

i⁽²⁾«

»

⁽³⁾«

.

:

Wa yettşeyyid imekken ; wa yetteddu kan akken.

.

:

.52.

. . . -⁽¹⁾

.164

-⁽²⁾

.52.

-⁽³⁾

.

.

خاتمة

:

—

.

.

—

:

.

.1

.

.2

.

.3

.

.4

.5

.

.6

.

.7

.

.8

.

.9

.

.10

.

-

.

-

.

-

.

-

.

-

.

-

.

)

-

(...

.

-

.

-

.()

-

...

.

-

.

-

.()

.

.

.

الملاحق

الملحق رقم 1: مدونة الأمثال

الجزء الأول: الحياة ونواميسها

القضاء والقدر			
Aḥezzag yugar leqda.	(1) .	Ü	.1
		Ü	
Ayen ur nektib, iyelli ula seg yimi.	(2) .	Ü	.2
		Ü	
Ayen i d-yefka yigenni, tewwi-t lqaæa.	(3) .	Ü	.3
		Ü	
Lmut, teggar-d afus-is.	(4) .	Ü	.4
		Ü	
Lmut, s lajel ; lehwa, s usigna.	(5) .	Ü	.5
		Ü	
Lmut, abrid !	(6) !	Ü	.6

Ü (1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Lmut, tikelt !	(1) !	Ü	.7
Lmut, yiwen n wass !	(2)	Ü	.8
		Ü تبيين الأمثال الثلاثة أنّ	
Ddunit mm snat n tewwura : tekcem sya, teffey-d sya.	(3)	Ü	.9
		Ü	
Heyyan wamanis.	(4)	Ü	.10
Hman wamanis.	(5)	Ü	.11
		Ü	
Ma yebya Rebbi ad d-yefk, yessen axxam.	(6)	Ü	.12
		Ü	
Tuntict n Rebbi, ulac wi ara tt-yerren.	(7)	Ü	.13
		Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

تصارييف الدهر والعناية الإلهية

Iruḥ-d yef userdun, yuyal yef uḍar.	(1)	Ü	.14
)	Ü	
Ddunit am tirga.	(2) ق.	Ü	.15
	.	Ü	
Nekni, nettḥebbir ; Rebbi, yettḍebbir.	(3)	Ü	.16
	.	Ü	
Ass-a fell-i, azekka fell-ak.	(4).	Ü	.17
	.	Ü	
Amayaf, amayaf, kul yiwen, ayen i yexdem, ad t- yaf.	(5)	Ü	.18
	.	Ü	
Ad t-ibeεεed Rebbi fell-i akken i yebeεed yigenni yef lqaεa.	(6)	Ü	.19
	.	Ü	

_(1)

_(2)

_(3)

_(4)

(5)

_(6)

Rebbi, yezra-d ulawen.	(1)	Ü	.20
	.	Ü	
Lğennet, byan-tt akk medden ! Awi-d win i tebya nettat !	(2)!	Ü	.21
	.	Ü	
Win i yebyan ad yekcem lğennet, isew qeđran d yilili.	(3)	Ü	.22
	.	Ü	
Rebbi, ieffu, iyeffe i win i yeccden iwexxer.	(4)	Ü	.23
	.	Ü	
Rebbi, yettbeddil lumur.	(5)	Ü	.24
	.	Ü	
Gen, targuđ.	(6)	Ü	.25
	.	Ü	
Lmut, tferren.	(7)	Ü	.26

— (1)

(2)

— (3)

(4)

— (5)

(6)

— (7)

	Ü	
Yiwen, yella, netta yemmut ; wayed, yemmut, netta yella.	(1) Ü	.27
	-	
Ttruhunwudma wen, ttiyman-d yismawen.	(2) Ü	.28
	Ü	
Ddunit d Imaedum, siwa , Rebbi iwumi ara tdum.	(3) Ü	.29
	Ü	
Ulac tarewla sdat lmut.	(4) Ü	.30
	Ü	
Lefraq, d bu tsuqas, ma iyezza-k, bla tuymas.	(5) Ü	.31
	() Ü . ()	
Iluy wul, tejreh tasa.	(6) Ü	.32
) Ü . (.33
Yella wassa,	(1) Ü	.34

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

yella uzekka, yella uzekka.	-	
Sseř leeyub ay akal.	(2) Ü	.35
	-	
Lmut, yiwet ; ssebbat, atas.	(3) Ü	.36
	Ü	
Lmut, am tættart : tetruḥ seg tewwurt yer tewwurt.	(4) سَق : Ü	.37
	Ü	
Aæeqqa n lluz : wa, deg-s, yella, wayeḍ, yexla.	(5) : Ü	.38
	Ü	
المظاهر الخدّاعة		
Ad as-yekkes amezzuy ?	(6) Ü	.39
	Ü	
Imawlan, sebren ; imæzzan, kefren.	(7) Ü	.40
	Ü	

-(1)

-(2)

-(3)

-(4)

-(5)

-(6)

-(7)

Yerya uzegzaw yef uquran.	(1)	Ü	.41
		Ü	
Isyaren irqaqen, sseryayen izuranen.	(2)	Ü	.42
		Ü	
Anida i nwiq tafat ay ufiq lehwa, tekkat.	(3)	Ü	.43
		Ü	
Am win i yesean azrem deg uæebbuð-is !	(4)	Ü	.44
		Ü	
Asyar i theqreð i lkanun, d win ara k-yeemun.	(5)	Ü	.45
		Ü	
Yettneqlab am tata.	(6)	Ü	.46
		Ü	

_(1)

_(2)

_(3)

_(4)

(5)

(6)

Tizizwit, yaş berriket, tjemmeə tamemt.	(1)	Ü	.47
	.	Ü	
Ulamma wezzil deg lqedd, tiḥerci, ur as- yezmir yiwen.	(2)	Ü	.48
	.	Ü	
Asekran, yessen axxam-is.	(3)	Ü	.49
	.	Ü	
Asif i wimi ssusmen waman, ur yesəi laman.	(4)	Ü	.50
	.	Ü	.51
Am seksu ddaw texsayt.	(5)	Ü	.52
	.	Ü	
Kifkif aman deg lebḥer !	(6)!	Ü	.53
	.	Ü	
Ad yerrez	(1).	Ü	.54

(1)

(2)

_ (3)

_ (4)

_ (5)

_ (6)

abuqal.		Ü	
Ma yettef igenni, ad as-d- iserreh.	(2)	Ü	.55
		Ü	
Mrehba ! Tebra i wallen-is.	(3)	Ü	.56
		Ü	
Sufella, yecbeh yerqem ; dixel, mi t-ldiy, yerka.	(4)	Ü	.57
		Ü	
	(5)	"	
Mi i trebhed, medden akk, inek ; mi i tyerqed, hedd ur k-yessin.		Ü	.58
	(6)	Ü	
Win ur nessin ad ixid, yerna yessiyzif lxiq.	(7)	Ü	.59
		Ü	
Seiy jeddi,	(1)	Ü	.60

(1)

(2)

(3)

(4)

.172. 1

(5)

(6)

(7)

lameena yemmut.		Ü	
Sufella, yecbeḥ meskin ; dixel, yeččur d tilkin.	(2)	Ü	.61
Aqemmuc, yesseblaē ; ssura, tessexlaē.	(3)	Ü	.62
		Ü	
Efk iles-ik ; ur yezri ḥedd amek i iga wul-ik	(4) يقي	Ü	.63
		Ü	
فوات الأوان			
Iruḥ almi d tala, ur d-yeswi.	(5)	Ü	.64
		Ü	
Win i yeččan, yečča ; ma ulac, tarbut, tekkes.	(6)	Ü	.65
		Ü	
Teddez, tebrez.	(7)	Ü	.66
		Ü	

(1)

_(2)

_(3)

_(4)

_(5)

_(6)

_(7)

Yeğga-k lefjer ay amyar.	(1)	Ü	.67
		Ü	
Yeqqim almi i t- eerran, yettazzal.	(2)	Ü	.68
		Ü	
Yeqqim almi d leeca, icudd lemtella.	(3)	Ü	.69
		Ü	
Err-as tablaqt i wul-ik.	(4)	Ü	.70
		Ü	
Ayen i k- iceddän, ur d- yettuyal.	(5)	Ü	.71
		Ü	
Tiyita tamenzut, ur d-tettuyal.	(6)	Ü	.72
		Ü	
Truḥ-d ad tecdeḥ, tufa-d tameyra, tfukk.	(7)	Ü	.73
		Ü	

_(1)

(2)

_(3)

_(4)

_(5)

_(6)

_(7)

Yemmut ilindi, yehzen aseggas- a.	(1)	Ü	.74
		Ü	
Iruḥ ad yexdem tagersa, yufa-d sserwaten.	(2)	Ü	.75
		Ü	
Yekfa t̄t̄bel, yefra wurar.	(3)	Ü	.76
		Ü	
Asmi i yecbeḥ ad d-yewt udfel, ur d-iwit ara !	(4)	Ü	.77
		Ü	
Iruḥ ad d- yexdem imegran, yufa-d anebdu, yekfa.	(5)	Ü	.78
		Ü	
Imettawen, yef yiyf n lmeyyet.	(6)	Ü	.79
		Ü	
Ilindi, yetteddu ; aseggas-a, iḥebbu.	(7) قَا	Ü	.80
		Ü	
Zik, yeqqar	(8)	Ü	.81

_(1)

(2)

_(3)

_(4)

_(5)

_(6)

_(7)

: _ (8)

<i>ibawen ; tura, yeqqar bubu.</i>	.	Ü	
Seksu, yeqlæ ; ayrum, yebleæ.	(1)	Ü	.82
	.		
السن والتجربة والحكمة			
Simmal nettidir, nsell.	(2)	Ü	.83
	.	Ü	
Ur d-ğğin yimezzwura arnun yineggura.	(3)	Ü	.84
	.	Ü	
Akken i yeqqar umyar azemni !	(4)	Ü	.85
	.	Ü	
Kul ccedda, tetbeæ-itt talwit.	(5)	Ü	.86
	.	Ü	
Menyif lwehc, lada.	(6)	Ü	.87
	.	Ü	
Am win i	(1)	Ü	.88

_(1)

_(2)

_(3)

_(4)

(5)

(6)

yukren lğamee.	.	Ü	
Wi i ijerrben, ad as-yini « ahlil ! »	(2) «! »	Ü	.89
	.	Ü	
Sal win i ijerrben, ad ak-yehku.	(3).	Ü	.90
	.	Ü	
Sal lmujerreb wala t̄tibib.	(4).	Ü	.91
	.	Ü	
Ieac s ufarez n tmellalt.	(5).	Ü	.92
	.	Ü	
Ffey berra, ad timyured.	(6).	Ü	.93
	.	Ü	
Ticrad, s yidammen.	(7).	Ü	.94
	.	Ü	
Asennan, yetteqrah haca ađar i yeddan hafı.	(8).	Ü	.95
	.	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

Ur ttett lebsel, ur Һessel.	(1)	Ü	.96
		Ü	
Dill-it s udem- is, ad tissineđ ul-is.	(2)	Ü	.97
		Ü	
Win ur neqbiҺ, leemer yerbiҺ.	(3)	Ü	.98
		Ü	
Tif ad zwirzent wala ad ggrint.	(4)	Ü	.99
		Ü	
Am uyerda d umcic.	(5)	Ü	.100
		Ü	
Yefka Rebbi irden i yir tuymas.	(6)		.101
		Ü	
Leeyub, ttrajun	(1)	Ü	.102

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

temyer.		Ü	
Tarewla, temnee bab-is.	(2)	Ü	.103
		Ü	
Laman, wwin-t waman.	(3)	Ü	.104
		Ü	
Bab n ddree, yettett nnfee.	(4)	Ü	.105
		Ü	
Tid n lmeḥna, ttuyalent d lmeena.	(5)	Ü	.106
		Ü	
Win i yerwan, yexdee Rebbi.	(6)	Ü	.107
		Ü	
Zzuḥeb arkas ard tafed asebbaḍ.	(7)	Ü	.108
		Ü	
Tif ddell n umcic wala win n uyerda.	(8)	Ü	.109
		Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

Ur yettnay akal d uzru .	(1)	Ü	.110
		Ü	
Ameybun, d win ur nesei rray.	(2)	Ü	.111
		Ü	
Ass i iruhen, ur d-yettuqal.	(3)	Ü	.112
		Ü	
Ur yerbiḥ ḥedd deg ddunit ala ayen i yečča d wayen i yeswa.	(4)	Ü	.113
		Ü	
Yif taruži, kennu .	(5)	Ü	.114
		Ü	
Lfaḍur, ejel yes- s ; imensi, ætṭel yes-s.	(6)	Ü	.115
		Ü	
Ddwam, yenya	(7)	Ü	.116

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

lewham.		Ü	
Temzi, tessejfal.	(1)	Ü	.117
		Ü	
Ad ak-yefk Rebbi sseħħa n tzezmurt.	(2)	Ü	.118
		Ü	
Win i iħedren i taḡaṭ-is, turew sin; win ur as- neħdir, turew yiwen, yemmut.	(3)	Ü	.119
		Ü	
Duru deg lġib wala æcra ɣer medden.	(4)	Ü	.120
		Ü	
Yedder, ur yeksib; yemmut, ur d-yeġġi.	(5)	Ü	.121
		Ü	
Aberkan, ssired- as neɣ qqim, ur d-yettuɣal d amellal.	(6)	Ü	.122
Afus n wakli, d	(1)	Ü	.123

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

akli, ssired-it ney qqim.		Ü	
Lɔufan, yessery taddart.	(2)	Ü	.124
Yenya lɔufan amyar.	(3)	Ü	.125
		Ü	
Win i yewwi wasif, yettef ula deg uzezzu!	(4) . ق	Ü	.126
		Ü	
Lɔader, yehder; amsafer, yetbee-it ccekk.	(5)	Ü	.127
		Ü	
Axxam-is, am lgamee.	(6)	Ü	.128
		Ü	
Inna-yas udyay : « Fsiy » ; Irra-yas wakal : « nekk, ad ssusmey »	(7) .« »: « »:	Ü	.129
		Ü	
Ili akken i llan medden.	(8)	Ü	.130

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

Ü⁽⁸⁾

	Ü	
Ulac win i d-yekkren yessen.	(1) Ü	.131
	Ü	
Fessus ugelzim deg uful n eemmi.	(2) Ü	.132
	Ü	
Xfif ugelzim deg uful n win ur t-neddim.	(3) Ü	.133
	Ü	
Am amesmar n Ğehha.	(4) Ü	.134
	Ü	
Aful ur tuēiđ ad tyezzed suden-it.	(5) Ü	.135
	Ü	
Am tnuđin.	(6) Ü	.136
	Ü	
Kker ay amyar,	(7) Ü	.137

(1)

_(2)

(3)

_(4)

_(5)

_(6)

_(7)

ad yeqqim amrabeđ.	Ü	
الخیر والشر		
Uzzal, ittazzal !	(1) Ü	.138
	Ü	
Xdem lxir, tettđ-t.	(2) Ü	.139
	Ü	
Yettru lxir.	(3) Ü	.140
	Ü	
Win i yebyan ad yexdem lewqam, ad yezwir seg at uxxam.	(4) ق	.141
	Ü	
Cwiđ i telwiđt, cwiđ i terwiđt.	(5) Ü	.142
	Ü	
Xdem lxir i udyay, ad t-tafed.	(6) Ü	.143
	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Ay ul i yellan d lqares, leqqem iman-ik d lħlu.	(1)	Ü	.144
	.	Ü	
Win i ixedmen lƣir, ur yettkettir.	(2)	Ü	.145
	.	Ü	
Amcum, ad yas wass-is.	(3)	Ü	.146
Amcum, s wass-is.	(4)	Ü	.147
	.	Ü	
Lƣir d ccerr, s nnuba i d-ttasen.	(5)	Ü	.148
	.	Ü	
Yesæa sebæa n lerwaħ am umcic.	(6)	Ü	.149
	.	Ü	
Yexdem, tafed.	(7)	Ü	.150
	.	Ü	
Cceř iyelb- it lƣir.	(8)	Ü	.151
	Ü يؤكد المثل على أهمية الخير، وقوته في مواجهة الشر.		

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

Ayen i xedmen, yewwi-t wasif.	(1)	Ü	.152
	.	Ü	
Xedmey lxir i læbd, yečča-yi- t, ma d Rebbi aḥnin, yerra-yi-t	(2)	Ü	.153
	.	Ü	
Lḥasana, tesfeḍ ddnub.	(3)	Ü	.154
	.	Ü	
Lxir, d imezgi, mačči d inebgi.	(4)	Ü	.155
	.	Ü	
Bu lxir, ad t- yettabaε.	(5)	Ü	.156
	(6) "	" Ü	
Lxir, ur ifut.	(7)	Ü	.157
	.	Ü	
Ixeddem i	(8)	Ü	.158

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

.303 2 .

(6)

(7)

(8)

ixeddem umger.	.	Ü	
Win i yezzan cclada, ur d- yettekkes lbaṭaṭa.	(1).	Ü	.159
	.	Ü	
Kra n win i wimi i xedmen ccerr, kemm err- as lxir.	(2).	Ü	.160
	.	Ü	
Yečča seksu, yerza tawwurt.	(3).	Ü	.161
	.	Ü	
Xdem lxir, tettuḍ-t ; xdem ccerr, temmektiḍ-t-id !	(4).	Ü	.162
	.	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

الجزء الثاني: العائلة والعلاقات الاجتماعية.

الأخوة			
Yir tagmat, am kalitus : yas ƣezzif, messus, mebeid i yerra tili.	(1) .	Ü	.163
	.	Ü	
Anwa i d gma-k ay azger? Yenna-yas: « Win ukkud ttwaqqney. »	(2) « »:	Ü	.164
	.	Ü	
Ay azger! Anwa i d gma-k? Yenna-yas : « D win ukkud kerrzey. »	»:	Ü !	.165
	.	Ü (3)«.	
Azger, yeɛqel gma-s.	(4) .	Ü	.166
	.	Ü	
Ur ɣemmley gma, ur ɣemmley wi ara t- yewten.	(5) .	Ü	.167
	.	Ü	
Mi mbaɛaden,	(6) .	Ü	.168

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

mwehḥacen ; mi mqaraben, mkerracen.	·	Ü	
Assa, azekka, d atmaten.	(1) ·	Ü	.169
	·	Ü	
Atmaten, mi msefqaʕen, d lxalat ay d ssebba-nsen.	(2) ·	Ü	.170
	·	Ü	
	(3) ·	·	
Uccen, ur yettʕeẓẓ ara taqejjart n gma-s.	(4) ·	Ü	.171
Azrem, ur yeqqis tazremt-is.	(5) ·	Ü	.172
	·	Ü	
Tettru tasa ʕef tasa, d tin i iqerben ʕer wul ; wamma lqinesya, i tt- iḍemʕen d amehbul.	(6) ·	Ü	.173
	·	Ü	
Iḍudan n ufus, wa, ur	(7) ·	Ü	.174

(1)

(2)

(3)

.13.

(4)

(5)

(6)

(7)

yettixir i wa.	Ü	
Anda i llan yidammen- ik i yella lhemm-ik.	(1) . Ü	.175
	Ü	
Læbd alemmam, yettezzu ilili ula deg uxxam.	(2) . ق	.176
	Ü	
Axxam, ma yebða, ccwal, yennejla.	(3) . Ü	.177
) Ü (.	
Ddunit i iæwjen: d amcic i izewġen ; ayerda, yedda d aqeffaf.	: Ü (4) .	.178
	() Ü	
Yekcem gar yiccer d uksum.	(5) . Ü	.179
	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

Ijeydanen, deg uæbbud, ttnayen.	Ü (1) ق	.180
	Ü	
Gma, d gma, alukan d uday.	Ü (2)	.181
	Ü	
Anda i tufið Aqbayli, yettru, ini-yas d gma-s i t-yewten.	Ü قماس	.182
	Ü إثيوثن (3)	
Am wuccen i iferrqen taqeðeit.	Ü (4)	.183
	Ü	
الجار		
Ur ttak i lğar tunçict.	Ü (5)	.184
	Ü التحفظ من فعل الخير.	
A tunçict, ma d yi- teynuð! D kra n lemhibba i trennuð.	Ü ! (6)	.185
	Ü	
Lğiran, i rreħma, maççi	Ü (1)	.186

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

i nneqma.	Ü	
Lğar, iwessa-d fell-as nmbi.	(2) Ü	.187
	Ü » : () : (3) «	
I lğar, ur yetteffeyyer lğar.	(4) Ü	.188
	Ü	
Σaned lğar-ik mulac err tawwurt i uxxam-ik.	(5) Ü	.189
	Ü	
Win i yetteklen yef lğar-is, ad ines mebla imensi	(6) Ü	.190
	Ü	
Lğar i iqerben xir n gma-k i ibeeden.	(7) Ü	.191
	Ü	
Lğar am uğernan: mi t-	(8) Ü	.192

(1)

.()

(2)

.261

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

teyrid, deyyer-it.	Ü	
الرجل والمرأة		
Taqcict, ma tedder, tenfee; ma temmut, timeqbert, tewsee.	(1)	-
		Ü
		.193
Taqcict, d lxezna n lbarud.	(2)	Ü
		Ü
		.194
Taqcict ur rebban wyetma-s, am uyum amessas.	(3)	Ü
		Ü
		.195
Tameṭṭut, ciwer-itt, xalef-itt.	(4)	Ü
		Ü
		.196
Tameṭṭut i iğhden, d tameṭṭut d uzgen.	(5)	Ü
		Ü
		.197

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

Tamettut i yelhan, yef urgaz-is, tban.	(1)	Ü .198
Tamettut n leali, tban yef urgaz-is.		Ü .199
		Ü
Argaz, d targa; tamettut, d tamda.	(2)	Ü .200
		Ü
Argaz, ikerrez ; tamettut, tterrez.	(3)	Ü .201
		Ü
Ma yif-ik gma-k leyus, kker s afras d ttelqim ; ma yif-ik gma-k lebruj, bnu s lyajur urqim ; ma yif-ik gma-k mettu, ay aħbib, xdem ney qqim.		Ü ق .202
	(4)	

(1)

(2)

(3)

(4)

	.	
İtîj, yuğ-d akk idurar; nettat, ceyel-is, mazal.	(1) .	Ü
		Ü
Yeħzen uxxam ur texdim lall-is; teħzen tyuga ur yettîf bab-is.	قا (2) .	Ü
	.	Ü
Ayrum n yir tameṭṭut, mi yerya, teddem-as lmus.	(3) .	Ü
		Ü
Almi d asmi terya teccuyt-iw i rwiḡ aseħmu.	(4) .	Ü
		Ü
Tameṭṭut, tsewweq ; argaz, iṣewweq.	(5) .	Ü
		Ü

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

Lall n tyalltin, ur tetteg tixxamin.	(1) . Ü	.208
	Ü	
Lalla n tala, axxam, ala.	(2) . Ü	.209
	Ü	
Tamejtu, d llsas ; argaz, d ajgu alemmas.	(3) . Ü	.210
	Ü	
Axxam anda i ulac tamejtu, rżag deg-s lqut.	(4) . Ü	.211
	Ü	
Axxam melba tamejtu am lebher melba lħut.	(5) .	.212
D acu i k-ixussen ay	(6) « »: Ü	.213

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

axxam? Yenna-yas : « D tigejdit. »	Ü	
Axxam, d axxam-is; rray, d rray-is.	(1) Ü	.214
	Ü	
Tin i yesean argaz i yelhan, ad tečč fari.	(2) Ü	.215
	Ü	
Tin i yuyen argaz n leali, tehder, tmari ; tin i yuyen yir argaz, tečč, teddari.	(3) Ü	.216
	Ü	
Ma yeggull urgaz deg- k, tselkeđ ; ma teggull deg-k tmeřřut, txellseđ.	Ü	.217
	„ (4)	
	(5) „ Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

Lemeanda n tnuđin i yenyan argaz ur nuđin.	(1) Ü	.218
	Ü	
Seg wasmi temmut lmerħum,ur ččiy ayrum lmerqum.	Ü سق (2)	.219
	Ü	
Axxam ur nesēi tamıart am yiger ur nesēi tadekkart.	Ü (3)	.220
	Ü	
Axxam ur nesēi tamıart am uxxam ur nesēi igaggen.	(4) Ü	.221
	Ü	
A tamıart, a mm tfawtin, eđđ axxam i tmawlatin	(5) Ü	.222
	Ü	
Tislatin, d tissegnatin.	(6) Ü	.223
	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Ccib, leib ay amyar.	(1) . Ü	.224
	Ü " (2) "	
Takna, d wletma-s n lmut.	(3) . Ü	.225
	i .	
Argaz ur nes̄ei sseḥḥ, tif-it lalla mi ara tecbeḥ.	(4) . Ü	.226
	Ü	
Argaz, yettwaṭṭaf deg yiles ; azger, yettwaṭṭaf deg umezzuḡ.	ق (5) . Ü	.227
	Ü	
Argaz, iḡeffu, iceffu.	(6) . Ü	.228
	Ü	
Ma yeḥqer urgaz iman- is kra n wass, ad tener	() Ü (1) .	.229

(1)

.13. 2.

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

ddunit.	Ü	
Ur ttamen argaz ur nhedder, ur ttamen aqjun ur nesseglaf.	(2) Ü	.230
	Ü	
Argaz, d ahwawi, rman- as idëbbalen.	(3) Ü	.231
	Ü	
Argaz i yeqqimen deg uxxam, ad yessery abernus-is ney ad yebru i tmejtutu-is.	(4) Ü	.232
	Ü	
Argaz ur nesei tili, awer yili.	(5) Ü	.233
	Ü	
Argaz, d awal, mačči d aserwal.	(6) Ü	.234
	Ü	
Irgazen am yirden: ad ylin, ad kkren.	(7) Ü	.235
	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

Xdem læar, tarweđ aqçic.	(1)	Ü	.236
		Ü	
D lqella n yirgazen i k-yerran a eli d argaz.	(2)	Ü	.237
		-	
D izem deg uxxam ; d awtul deg berra.	(3) قْ قْ	Ü	.238
		Ü	
Tin i yesean argaz n læali, xir ma tesa imawlan.		Ü	.239
		(4)	
Deg uzal, tettnadi lebyut ; deg yiđ, tesseryay zzyut.	قْ	قْ Ü	.240
		(5)	
A taseedit, a yir lfal; seg wasmi kem-seiy, ula d lmelh d arettal.		Ü	.241
		(6)	
A lalla! Ma telhiđ, i		! Ü	.242

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

ixxam-im, mulac ad teqqleđ yer yimawlan-im.	(1).		
	Ü		
Tenna-yas tşeffayt i tissegnit: « Teseid aqemmuc. »	(2). « »:	Ü	.243
		Ü	
A bu teemamt, ur iæell taxxamt.	(3).	Ü	.244
		Ü	
Axxam, yeččur d isşaren, ulac s wayes ara nehrey ayyul.	(4).	Ü	.245
		Ü	
Tekker ad d-teqdec, teşdel-d lqecc.	(5).	Ü	.246
		Ü	
		Ü	
Axxam ur nesæi tamşart am tewwurt mebla amnar.	(6).	Ü	.247
		Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Temlaqa mm uxenti d mm uledda ad grent azetta.	(1)	Ü	.248
		Ü	
Tamettut i ibegsen sebaa n waggusen.	(2)	Ü	.249
		Ü	
Lxedma, n txeddami ; cciea, n temrabdin.	(3)	Ü	.250
	(4) "	Ü	
Ansa i yekka urgaz, yecbeh.	(5)	Ü	.251
		Ü	
Tamettut i ijemmen, d agerruj n uxxam.	(6)	Ü	.252
		Ü	
Argaz n yir tameттut, ufan-t deg uzniq yemmut.	(7) ق	Ü	.253
		Ü	
Tamettut iherrzen, tif	(1)	Ü	.254

(1)

()

(2)

(3)

.102 .

(4)

(5)

(6)

(7)

tayuga i ikerrzen.	Ü	
Lxdma γur lwaldin am win isellyen addaynin.	(2) Ü	.255
	Ü	
علاقة الآباء بالأبناء		
Amazuz, d ameezuz.	(3) i Ü	.256
	Ü	
Win i yebγa Σli, yarew-it-id.	(4) Ü	.257
	Ü	
Win i yesean kra, irebbi-t, yeg-as taħmilt, ibibb-it.	(5) Ü	.258
	Ü	
Aqjun i ikelbe, d imawlan ay t-iħekkmen.	(6) Ü	.259
	Ü	

(i)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Ula d idudan, mxalafen.	(1) Ü	.260
	Ü	
Ttejra, yiwet ; lħebb, yemxalaf.	(2) Ü	.261
	Ü	
Tasa n tyemmat, ur tessuger ħed.	(3) Ü	.262
	Ü	
Menhu i d-yurwen, ur yemmut?	(4) Ü	.263
	(5) "	
Win i t-yesean, yerwa amdemmer ; win ur t-nesæi, yuggad nnger.	Ü (6)	.264
	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

Ü(6)

.157.

Yiwen, yesæa-ten, irewwel fell-asen; wayeđ, yettqellib fell- asen.	(1)	Ü	.265
		Ü	
Tayaziđt, ma trew bla bla, qqaren-as medden Lalla.	(2)	Ü	.266
Tafruxt, d tafruxt, ad d- tarew tayaziđt!	(3)!	Ü	.267
		Ü	
Ay iger-iw! Lemmer ufiy, ad tifeđ akk igran n medden.	!	Ü	.268
		(4) Ü	
Sečč-iyi, sesw-iyi, zriy menhu i yi-d-yurwen.	(5)	Ü	.269
		Ü	
Lehsan, yessuzur iyşan.	(6)	Ü	.270
		Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Lɔufan ur nerwi adɔyes, ad as-yekɛec yiɔes.	(1)	Ü	.271
	.	Ü	
Imi, yemma, temmut, awer d-yeqqim yisem n tmettut.	(2)	Ü	.272
	.	Ü	
Agujil, yesseereq-as Rebbi leɥwal-is.	(3)	Ü	.273
Yedder ugujil s umenni.	(4)	Ü	.274
	.	Ü	
Yerya mmi, yegla yes- i.	(5)	Ü	.275
	.	Ü	
Win ur nessi lwali, yettgalla s xwali.	(6)	Ü	.276
	.()	Ü	
Mettif wrab, xwali.	(1)	Ü	.277

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

	()	Ü	
Yal iger, yesæa asennan.	(2)	Ü	.278
	.	Ü	
Akken i teyli zzerriæa, ad temyi.	(3)	Ü	.279
	()	Ü	
Tettban ssaba deg yimyi.	(4) ق	Ü	.280
Imyi n ssaba, meæqul ; seg ddaw wakal i d- yettmuqul.	(5)	Ü	.281
	.	Ü	
Yekker-d ufrux, yesselqad baba-s.	(6)	Ü	.282
	.	Ü	
Ulamma ezized a titt, timmi, nnig-m i d-tekka cwit.	(7)	Ü	.283
	.	Ü	
Baba-s, ur yeqdif mmi-	(1)	Ü	.284

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

s.	.	Ü	
Am tfunast i yurwen inisi : ma teġġa-t, d mmi-s ; ma temceĥ-it, d isennanen.	.	Ü	.285
	.	Ü	
Am wakken i as-tenna tegmart: « Segmi urweġ, ur swiġ aman zeddigit. »	» : (2) .«	Ü	.286
	.	Ü	
Win i ijerrben tasa, ad yens anda i tensa.	(3) .	Ü	.287
	.	Ü	
Ddeewa n lwaldin, teweer, tettlaĥaq am tersasin.	(4) .	Ü	.288
	.	Ü	
Ddeewa n lwaldin am umesmar deg lluh: ur ifennu, ur yettruĥ.	: قُ	Ü	.289
	.	Ü	
Yesca-d uæbbuġ	(1) .	Ü	.290

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

leəgeb.	Ü	
Yetteđ-it mmi-s.	(2)	.291
	Ü " (3)"	
Tafeqqust tamerzagut, i tt-yettetten, d imawlan.	(4) Ü	.292
Yir aksum, i t-yettetten, d imawlan.	(5) i	.293
	Ü	
Ma yurew-d yiger-ik asennan, d kečč ara t-imegren s ufus-ik.	(6)	.294
Tif laž yir imensi.	(7)	.295
Arbib, d arbib, walukan	(1) Ü	.296

(1)

(2)

.52.

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

ad yečč ala zzbib.	Ü	
Afrux, ur yesseččay baba-s.	(2)	.297
Mi yi-tenna yemma, « Qqim ad əlley ađemmin. ». Mi yi-yenna baba, « Ruđ, ad ak-iruđ ruđ. »	" " "	.298
	(3)." Ü	.299
Yejmee baba-k ara tafed.	(4)	.300
	i	

(1)

(2)

(3)

(4)

Win i wimi i temmut yemma-s, fukken lerbaḥ fell-as.	(1)	.301
Win ur nesēi aḥkim, hder ney qqim.	(2)	.302
Ečč, ad yeḡrem mmi-k.	(3) i Ü Ü	.303
Am win i iheddren leyben-is i tmeṭṭut n baba-s.	(4)	.304
Temlal tasa d wi ay turew.	(5) ()	.305
Am win i yettrebbin azrem s iri-s.	(6)	.306
Yeffeḡ-d yiḡes deg	(7) ڤ. ڤ	.307

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

tasa.	.	
Am ufrux mebla iferriwen.	(1)	.308
	.()	
Imeṭṭi n umenzu n tasa, yesderyil.	(2) .ǧ	.309
	.	
Anwa i kem-icekkren a tislit? D yemma, teḥder xalti.	(3) . i	.310
	.	
Am lmal, am yimawlan.	(4) . i	.311
	.	
Ay ul-iw i yebḍan yef sin, yeby Ḥsen d Lḥusin.	(5) .	.312
	.	
Win ur nesei yemma-s, aḥlil fell-as.	(6) .	.313
	Ü	
Mya, keččment ; mya, tteffyent.	(7) i ° i	.314
	.	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

Win ur nesei yemma-s, yerrez deg wammas.	(1)	.315
	-	
Zewğey, ur burey ara ; urwey, ur eqirey ara ; d Rebbi ur yi-yefkan ara.	(2)	.316
	i	
Kul axenfus, yur yemma-s, d ayzal.	(3) i ã	.317
	.	
Tfukk lhiba i win ur nesei baba-s ; tfukk lħenna i win ur nesei yemma-s ; tfukk lbenna i win ur nesei tuymas.	Ü	.318
	(4)	
Amazuz, d aħazuz.	(5)	.319
	.	
Sfehmej dderya-w, tefhem dderya n lğiran.	(6) i	.320
	.	
Aeggun, tfehhem-as	(7) i	.321

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

Ü⁽⁶⁾ü⁽⁷⁾

kan yemma-s.	.	
Tenna-yas txunfest : « Mi zriy mmi yef lhid, am lgher deg lxiq. »	Ü ث : (1) «	.322
	Ü () .	
Win i yesəan zimer, yeg-as ziker.	Ü (2) .	.323
	Ü .	
Win i yebyan ad d-izur, yezwir seg at uxxam.	Ü سَق (3) .	.324
	Ü .	
Tasa, tettarew, tettədrawad.	Ü (4) .	.325
	Ü .	
Yefka-yas arrac, yerna- yas tirac.	Ü (5) .	.326
	Ü .	
الزواج		
Zzwağ, yiwen n was, ahebber-is, aseggas.	Ü (6) .	.327
	Ü .	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Zzwağ, d lmektub.	(1)	Ü	.328
Zzwağ, d tawenza.	(2)	Ü	.329
			.330
Zzwağ, am tqendurt i telsiđ.	(3)	i Ü	.331
Zzwağ n leemum, am usennan deg uksum.	(4)	ü ü ü Ü	.332
Zzwağ n leemum, am tbaqit ur nyumm.	(5)	ü ü Ü	.333
Ffey beřra timyuređ.	(6)	Ü	.334
		Ü	
Zzwağ, s uđad.	(7)	Ü	.335

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

Taɣcict, xettben-tt æcra, yettay-itt yiwen.	(1) Ü	.336
Ur mzawağen armi ttcabahen.	(2)	.337
	" (3) "	
A nnger n win i izewğen ur isal.	(4)	.338
Yella zzwağ yestūqut ; wayeđ, yeseullut ; wayeđ, yessawađ i lmut.	(5)	.339
	Ü	
Yiwen, yezweğ ur yendim ; wayeđ,	(6) Ü	.340

(1)

(2)

.422 2

(3)

(4)

(5)

(6)

yezzuɣur aglim.		
Yir zzwağ, yif lhif.	(1) i	.341
Win i d-izewğen deg taddart-is am win i yettessen deg tdikelt-is.	ث (2) ث	.342
	.()	
Argaz d tmeɣtut, ma ur msebyan, ula i asen-d-genimawlan.	i (3)	.343
Deg şşif, d lgaɣu ; deg ccetwa, d abugaɣu.	(4) Ü	.344
Menyif ameɣruf n tmurt-iw wala ssraya n medden.	(5) Ü	.345

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

	.	
Ayrıum, a Lğida, ur t-tufid ; zzwağ, tettmennid-t !	(1)!	.346
	.	
Efk-iyi-d yelli-k, rnu-yi-d leula-s d irden.	(2).	.347
	.	
Adeğğwal, am umrabeđ : ay afus-is, truheđ.	(3). i :	.348
	.	
Yir zzwağ, am lmeýreb : tlam-is, daymen yeqreb.	(4). :	.349
	.	
Yir mettu ! Yelha bettu.	(5). ! Ü	.350
	i	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

Yir zzwağ, d deewessu.	(1)	.351
Yir aksum, itetṭen d imawlan.	(2) Ü	.352
	Ü	
Tin i yuyen sin ! D acur tessin ?	(3) ! Ü	.353
Axxam n yiwet, yebded ; axxam n snat, isenned ; axxam n tlata, yerwa tilufa.	(4)	.354
Axxam n snat, lhemm, yefna-t ; axxam n tlata, yuy tilufa.	° i (5)	.355
	Ü	
Win i yuyen, yay leali : deglasel i yettili mnfee.	(6) :	.356

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

.()

Xđeb yemma-s, tayeđ yelli-s.	(1) Ü	.357
Tađcict i yelhan, d leđrir deg tissegnit.	(2) Ü	.358
Tađcict, ma tecbeđ, teffey.	(3) i Ü	.359
Tetteđđiđ am yitri n řřbeđ.	(4) Ü	.360
Yettban am wayyur n leid.	(5) Ü	.361
D udem n rrebđ.	(6) Ü	.362
Đed, yesea lalla-s ; đed,	(7) i ° i	.363

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

yesæa lælla-s.	.	
Tamettut mm yizuqaq, ddwa-s, d inebran walukan ad d-teġġ mmi-s d aleqqaq.	i Ü (1).	.364
	.()	
Rġu Rebbi ard tayeḍ amrabeḍ.	(2). Ü	.365
	.	
Taqcict, am temzin : anda i tt-tzeēḍ, ad temyi.	(3). : Ü	.366
	. Ü	
Ixxamen n medden, weeren : ma ur nyin, ad sdeēfen.	(4). : i Ü (4).	.367
	.	
Taqendurt, teēġeb wi i tt-yelsan, mačči d wi i	(5). Ü	.368

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

tt-iwalan.		
Yir zzit, terna leyła.	(1) i Ü	.369
	Ü	
Tafeggust tamarzagut itçčen di mawlen.	(2) Ü	.370
	Ü	
Yegrureb-d ubuqal, yufa-d tadimt-is.	(3) Ü	.371
Uyey argaz imgemgem : ur yi- yekkat, ur yi-ireqqem, ur yi-imennee seg yir medden.	Ü	.372
Zzwağ, s nniya ; lmal, s dderya.	(5) i Ü	.373
Tin ur nezmir i tanga-s, teqqim deg uxxam n yemma-s.	(6) ق	.374
	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

A nnger-iw ! Jemæy idrimen deg uqedduh, fkiy-ten deg yir meṭṭuh.	ق ق ! (1)	.375
Acmux, yezga yeččur ; aseksut, yeqfel, ifurr ; iḍes, alamma d ṭṭhur.	ق Ü (2)	.376
Yir zzwağ, yuḍen, yeččur d iwetṭen.	(3) i	.377
Yir zzwağ, tif-it tyimit.	(4) i	.378
Am teccuyt, am tseksut.	(5)	.379
Tiyimit n sslama wala zzwağ n nndama.	(6) Ü	.380
Læazeb, ma yeæwej,	(7) i i	.381

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

yebya ad yezweğ.	.	
Uqbel ad d-yexdeb, yuɣ-d aksum d yisɣaren.	(1) i Ü	.382
	" (2)"	
Awi tafeɣlit, walukan tbur ; awi abrid, walukan idewwer.	o i Ü (3)	.383
	.	
Win i yebran, ur yettaɣgad zzwağ.	(4)	.384
	.	
Zzwağ n bessif, d aṭṭan ur nesɛi ddwa.	(5) o i Ü	.385
	.	
Qqim, qqim wala zzwağ ur newqim.	(6)	.386
	.	
Yufa lmus afus-is.	(7)	.387

- (i)
- .400. (2)
- (3)
- (4)
- (5)
- (6)
- (7)

Yufa lmus lmetl-is.	(1)	-	.388
Yufa umehraz afus-is	(2)	Ü	.389
		Ü	
Anexdab, am tzeğgigt : ad iruh d amellal, ad yuyal d azewway, yettuyal d aberkan.	:	Ü	.390
	(3)	Ü	
Anexdab d akdab.	(4)	Ü	.391
		Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

الضيف		
Inebgi n yiwen n was, d afessas; inebgi n yumayen, d amessas ; inebgi n telteyyam, ddu fell-as.	° (1)	.393
Inebgi n yiwen n wass, d afessas; win n yumayen, d amessas ; win n telteyyam, ddem yer-s aεekkaz.	i ° i (2)	.394
Afus ur d-newwi nfeε, dfee.	(3)	.395
Tif mreħba tixsi.	(4)	.396
Iyam ay iħbiben s axxam n εemmi.	(5)	.397
Ad d-εerḍey inebgi s	(6)	.398

Ü⁽¹⁾

Ü⁽²⁾

Ü⁽³⁾

Ü⁽⁴⁾

Ü⁽⁵⁾

Ü⁽⁶⁾

axxam n xwali.	.	
Yusa-d d inebgi, yuḡal d imezgi.	(1)	.399
	.	
Ad yeqqad Rebbi inebgi n tejmaet.	(2)	.400
	Ü	
Ad yerem Rebbi win i izuren ixeffef.	(3)	.401
	.	
Inebgi n yiwen n yiḍ, ad as-nezlu ikerri; win n ssmāna, leal-yas tiyrit.	i	.402
	(4)	
Win i d-yusan mebla aæaruḍ, ad igen mebla usu.	(5)	.403
	Ü	

Ü⁽¹⁾

Ü⁽²⁾

Ü⁽³⁾

Ü⁽⁴⁾

Ü⁽⁵⁾

Mi ara iyenni bab n uxxam, inebgi, icetteh.	(1)		.404	
الوراثة				
Axxam, seg wa yer wa ; iger, seg wa yer wa.	(2).	سق °	ÜÜÜÜ	.405
Axxam, d azebka n ddunit.	(3)			.406
Mmi-s n yizem d ayilas.	(4)		Ü	.407
Yekkat uheddad afdis, iheffed mmi-s.	(5)		Ü	.408
Tamettut n yizem, d tasedda.	(6)		Ü	.409
			Ü	

Ü⁽¹⁾

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Lemri n tmeṭṭut, d argaz.	(1) . i	.410
	.	.411
Tettarew tezdayt ttmer.	(2) . Ü	.412
	.	
Times, teḡḡa-d iyiyden.	(3) . Ü	.413
	.	
Ansa i tekka meza, ad tetṭaffar yelli-s.	(4) . i	.414
	.	
Ansa i tekka ccbiḥa, ay tettekk mliḥa.	(5) .	.415
	.	
Anisi itekka teyyult, ay tekka yellis.	(6) . Ü	.416
	.	
Mmi-s n tsedda, ur yerkiḍ ḥed yef uḍar-is.	(7) . Ü (7) .	.417

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

	Ü	
Llxid yetbee tessegnit.	(1) Ü	.418
	Ü	.419
الصدقة		
Asawen, yef wudem n uħbib, d akessar.	(2) i	.420
	Ü	
Σedlen, am sin n yiđudan.	(3) ü	.421
	Ü	
Aɛdaw, yeqreħ ; aħbib, yefreħ.	(4) ü i ° i	.422
	Ü	
Amdakel, d win i yettezzmen, mačči d win i yetteffren.	(5) Ü	.423
	Ü	
Tif leħbab yef Rebbi, wid i yellan d iqčicen.	(6) ü	.424
) Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

	(
Ma tketređ iħbiben, ad d-teggrid mebla aħbib.	(1) Ü	.425
	i Ü	
Win ur nesei tarbaet, ur yettyimi deg tejmaet.	(2) ق i	.426
	Ü	
Tayať, ur teksid wuccen.	(3) Ü	.427
	Ü	
Deg ddiq i d-yettban werfiq.	(4) ق Ü	.428
	Ü " (5) " (6) "	
Yal yiwen, yetteddu d	(7)	.429

(1)

(2)

(3)

(4)

.135 (5)

.185 (6)

(7)

Imetl-is.	Ü	
Ah! A taḡaḡ! Ur neddim cwiṭ n yiḡi.	(1) ! ! Ü	.430
	Ü	
Amdakel, am teḡkemt : mi teḡyiḡ, ssers-itt.	(2) i i	.431
Iḡbiben, am tḡkkazt : mi teḡyiḡ, ssers-itt.	(3) i	.432
	Ü " (4)»	
Iḡbiben, ma ur mserbaḡen, ulayḡer ma myussanen.	(5)	.433
	Ü	
Ddu d umcum ad timcumeḡ, ddu d useḡdi tseḡdeḡ.	(6)	.434
	Ü	
Iḡbiben, am useḡqqa n tazart : bḡu, teḡḡeḡ.	(7) :	.435
	Ü	

_(1)

_(2)

_(3)

_(4)

_(5)

_(6)

_(7)

Yusa-d wayen i k-yifen a ṣi:	(1)	Ü .436
Ibeddel ttmer s ubelluḍ.	(2)	- .437
Win i k-ibedden s yibiw, beddel-it s yiclem.	(3)	Ü .438
Win i yeddān d bu setta, ad yemmag am netta.	(4)	Ü .439
A bu tikli n yimeksawen, ad yuḡal d ameksa.	(5)	Ü - .440
Win i yenḡan Akli, d gma- s.	(6)	Ü .441
Ad yeḡrez Rebbi lehlak-iw i d-yesbanen aḡdaw-iw d usdiq-iw.	(7)	- .442
Aḡdaw ur d-yettuḡal d		- .443

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

asdiq, taxennaxlt ur tettuyal d awren.	(1)	Ü	
Am umemncar, yur-i yur- k.	(2)	Ü	.444
Ddu d ttabel, ad teyred ; ddu d umeksa, ad tekseç.	(3)	-	.445
عرفان الجميل ونكرانه			
Kra i xedmey d lxir, yuyal d ixmir.	(4)	Ü	.446
Lemmer yettuyal lxir, yili yuyal i uzger.	(5)	Ü	.447
Azger, ma yeyli, ketren fell-as yijenwiyen.	(6)	Ü	.448

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Usan-d ad meḍlen yemma-s, yeffer-asen agelzim.	(1) .	Ü	.449
		Ü	
Kksey iselfan i uqjun, ihemmej deg-i.	(2) .	Ü	.450
		Ü	
الصدقة			
Ssadaqa, tettzeyyid deg leemer.	(3) .	Ü	.451
		Ü	
Ssadaqa, i win i iqerben.	(4) .	Ü	.452
		Ü	
Yif taḥbult mm lefwar wala lkeeba mm leswar.	(5) .	Ü	.453
		Ü	
Ečč-it, yeffer ; efk-it, inuda.	(6) .	Ü	.454
		Ü	
Ssadaqa, tenfee bab-is.	(7) .	Ü	.455

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

	Ü	
Ssadaqa i ilaqen, ad tt-yečč uħbib i iqerben.	(1) Ü	.456
Ssadaqa, tettekkes lebla.	(2) Ü	.457
	-	
Tazallit, tfeddu ; ssadaqa, tneğġu.	(3) Ü	.458
	Ü	
القول السليم		
Lġib, ma yeččur, iseggem lehdur.	(4) Ü	.459
	Ü	
Bubben-t, yerna acennef.	(5) Ü	.460
	Ü	
Ayen i yemmeččen,	(6) Ü	.461

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

yeblee ; ayen i yeqqimen, yenfee.	Ü	
Kul yiwen yessen amek ara yemdel yemma-s.	(1) Ü	.462
Yewweđ lhedd yer tilas.	(2) Ü	.463
	(3)“ “ Ü	
Yewt-it laḥ s aqerru.	(4) -	.464
	Ü	
Yuker, ḥdrey ; yeggull, umney.	(5) i ° Ü	.465
	Ü	
Am tneqlet n baleejjut.	(6) Ü	.466
	Ü	

(1)

()

(2)

.140.

(3)

(4)

(5)

(6)

Lhiđ, yesæa imezzuŷen.	(1) Ü	.467
	Ü	
Da, ad yemmet Qasi.	(2) Ü	.468
	Ü	
Aŷen i yellan deg teccuyt, ad t-id-yessali uŷenġa.	(3) Ü	.469
	Ü	
Taswiet n liser, tettufaŷas.	(4) Ü	.470
	Ü	
Aŷen i k-yexđan, xđu-yas.	(5) Ü	.471
	Ü	
Ur ttizid ard k-ččen, ur ttirzig ard k-ğġen.	(6) Ü	.472
	(7) Ü	

(1)

„ „ (2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

..87.

Ur ttili d tamemt, ad k-summen ; ur ttili d qeđran, ad k-ssusfen.	(1)	Ü	.473
	.	Ü	
Ur ttili d tazart ard k-ččen, ur ttili d ilili ard k-eufun.	(2)	Ü	.474
	.	Ü	
Σeddi yef uedaw, telsiđ ; ur yezri yef wacu i tensiđ.	(3)	Ü	.475
	.	Ü	
Ttu lhemm, ad k-yettu.	(4)	Ü	.476
	.	Ü	
Ečč i ak-iwejben, els ayen i iæejben medden.	(5)	Ü	.477
	.	Ü	
Kul yiwen anda i tt-yuy.	(6)	Ü	.478
	.	Ü	

(1)

.()

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

	Ü	
Win i yettħibbin ccebeħ, ur d-yeqqar « Eħ ! »	(1) «! »	.479
	Ü	
Win i yebyan ccebeħ, ur d-yeqqar « Eħ ! »	(2)	.480
	Ü	
Sselħan n tħabla, d abuqal n waman.	(3)	.481
	Ü للدلالة على	
Iruħ ad d-yeered, yensa din.	(4)	.482
	Ü	
Anda i tewteħ aferħas, ad d-jerħen yidammen.	(5)	.483
	()	
Ur teħri tiħ, ur yehlik wul.	(6)	.484
	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Kul yiwen, yeqqar-as : « D ibawen-iw ay yettewwan. »	(1) « »: Ü	.485
	Ü	
Ur d-icebbu deg baba-s ala tikkuk	(2) ق Ü	.486
	(3) " " Ü	
D lemɛanda akked tismin i yexlan tudrin.	(4) Ü	.487
	Ü	
Win i yebyan ad issgem, yilqiq ; win i yebyan ad yuzur, yirqiq.	(5) Ü	.488
	Ü	
Win i yewwi wasif, ayen i yufa, ad yettef deg-s.	(6) د قس. Ü	.489
Win i yewwi wasif, ad yettef deg umagraman.	(7) ق Ü	.490
	Ü	

(1)

(2)

.473.

(3)

(4)

(5)

(6)

" "

(7)

T̄tlem i yellan ʒef wuccen, yuʒal-d ʒef umeksa.	(1) .	Ü	.491
	.	Ü	
Ađar ma inuda, ad d-yawi lada.	(2) .	Ü	.492
	.	Ü	

(1)

(2)

الجزء الثالث: طبع الإنسان

الخوف		
Lxuf, yessemɣay-d afriwen.	(1)	.493
	Ü	
Ur yettekkes lxuf i umaxuf.	(2)	.494
Aggad win ur nettaggad Rebbi.	(3)	.495
	„ (4)“	
Lxuf, deg Rebbi.	(5)	.496
Lxuf, kul ass ; lmut,	(6) °	.497

(1)

(2)

(3)

.145.

(4)

(5)

(6)

yiwen n wass.		
Yesea tasa n tyaziḍt.	(1)	.498
	.	.499
Yettaḡgad deg lexyal-is.	(2)	Ü .500
	.	Ü
Ad t-tezluḍ, ur yettak tiqit n yidammen.	(3)	.501
	.	Ü
عزة النفس		
Yif nnif aḡarif.	(4)	Ü .502
	.	Ü
Ad nerrez wala ad neknu.	(5)	Ü .503
	.	Ü
Tif lmut s nnif wala tameddurt n lḡif.	(6)	Ü .504
	.á	Ü
Tif lḡerma nneḡma.	(7)	Ü .505

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

	Ü	
Ur ileqqed yizem tiwedfin.	(1) Ü	.506
	Ü	
Laz, ur yesei tinzar.	(2) Ü	.507
) Ü .(
Azrem, yetteddu yef uæbbud-is.	(3) Ü	.508
	Ü	
Lasel, iceffu ; yir læbd, yettettu.	(4) Ü	.509
	Ü	
Win i yeffey nnif, yemmut.	(5) Ü	.510
	Ü	
Cfu, hader ad tedduð.	(6) Ü	.511

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

	Ü	
Ur yeḥqir ḥed iman-is.	(1) Ü	.512
	Ü	
A yelli! Nnif am llḥaf : win i t-iḥudren, ad t-yaf.	(2) Ü	.513
	Ü	
Kullec, yettnuzu ala nnif.	(3) Ü	.514
	Ü	
المظ		
Yesæa zzher i yessefsayen idyaḡen.	(4) Ü	.515
	Ü	
Tedla-yas yemma-s tamemt.	(5) Ü	.516
Tewt-it yemma-s s uyenḡa.	(6) Ü	.517

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

	Ü	
Laëi-d ay amcum, ad ak- iniy d nekk!	(1)ü Ü	.518
	Ü	
A zzher-iw ! A bu tcakut ! Anda i ddiy, yezwar yettu-t.	(2) ! ! Ü	.519
	Ü	
Tedder terwiht armi tečča d ueŋar.	(3)ü Ü	.520
	Ü	
Yeqqur usyar-is.	(4) Ü	.521
	Ü	
Qqaren : « Zzher di cina.»	(5)« »: Ü	.522
	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

« » :

Tusa-d tgujilt ad tezweġ, yemmut lqaḍi.	(1)	Ü	.523
	.	Ü	
Deg tmurt n yigazen zewjey aderyal.	(2)	Ü	.524
	.	Ü	
Ttzerriben medden i læqqal.	(3)	Ü	.525
	.	Ü	
Win i yetteddun mendeffir, iyelli.	(4)	Ü	.526
	.	Ü	
Tasekkurt, ma tfaq yemmzer læecc-is, ad tgaġġ.	(5)	Ü	.527
	.	Ü	
Ur ttaker sdat warrac, ur sseknaf sdat yimcac.	(6)	Ü	.528
	.	Ü	
Win ur nelli d uccen, ad t-ččen wuccanen.	(7)	Ü	.529

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

	Ü	
Ulac tasetta ur uhuzz wađu.	(1) Ü	.530
	Ü	
A win mi yeshel walluy, ğurek iman-ik di trusi.	(2) Ü	.531
	Ü	
Ĥezzeb uqbel ad teđru.	(3) Ü	.532
	Ü	
Ađas i yennecrađ deg lexrif, deg ccetwa, yedda řafi.	(4) Ü	.533
	Ü	
Tenna-yas tewwurt : « Err-iyi, ad rrey lad.»	(5) « Ü »:	.534
	Ü	.535
Ur yekkat wugur ala wi i yeddan řafi.	(6) Ü	.536

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

		Ü	
Ameyyez, uqbel aneggez.	(1)	Ü	.537
		Ü	
Iḍul ubrid i tikli.		Ü	.538
		Ü	
Win i wimi i iḍul ubrid, ad isemmer aæwidiw.	(3)ü	Ü	.539
		Ü	
Ayyul-iw, iruḥ ; tabardas, teqqim tfuḥ.	(4)	Ü	.540
		Ü	
Adfel, yekkat deg yidurar ; ssem-is, deg sswaḥel.	(5)	Ü	.541
		Ü	
Am win i yetteddun i tṭlam.	(6)	Ü	.542
		Ü	
Yewt-iyi Urumi, ccetkaḡ-as i gma-s.	(7)	Ü	.543
		Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

Ala win i yewten, i yettewten, i yezran.	(1)	Ü	.544
		Ü	
Usu, uqbel naddam.	(2)	Ü	.545
	(3)	Ü	
Abelæarus, ur yezmir i yiman-is, yezzuður ajeýlal-is.	(4)	Ü	.546
	(4)	Ü	
Zzux i yenyan afrux.	(5)	Ü	.547
		Ü	
Kra i yellan, yeggan ala leedu d waman.	(6)	Ü	.548
		Ü	
Am win i yeffren itij s	(1)	Ü	.549

(1)

(2)

.326 . 1.

(3)

(4)

(5)

(6)

uɣerbal.	.	Ü	
Ayen i k-yexdan, xduyas.	(2)	Ü	.550
	.	Ü	
Lukan zriɣ ad afey aqjun, tili wwiɣ-d yid-i aɛkkaz.	(3)	Ü	.551
	.	Ü	
Yečča d wuccen, yettru d umeksa.	(4)	Ü	.552
	.	Ü	
Tiɥ, teggan ; tiɥ, tettwali.	(5)	Ü	.553
	.	Ü	
Win i tt-icudden s yifassen-is, ad tt-id-yefsi s wuglan-is.	(6)	Ü	.554
	.	Ü	
Win i yeqqaren « Ha ! », ur yessin nndama.	(7)	«! »	Ü
	.	Ü	.555
Wi ara yinin i yizem : « Ifuɣ yimi-k » ? Wlac win ara ad s-yinin i	(8)	« »:	Ü
	« »:	Ü	.556

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

izem:« Ifuḥ yimik ».	.	
Win i yewten amrabeḍ, iḥiwel-as.	(1) Ü	.557
) Ü (
Ayerda fessusén, seg yimi n umcié.	(2) Ü	.558
	Ü	
التربية		
Tterbiya, deg temzi.	(3) ق	.559
	.	
Tterbiya n win mezziyen, am win i ikerrzen deg wakal ; tterbiya n ulemmas, am win i ikerrzen deg udrar ; tterbiya n win meqqren, am win i yettqeddiren uzzal.	ق i ق (4)	.560
	Ü	
Ad yerḥem Rebbi ifassen i yetturebban.	(5)	.561
	Ü	
Taqcict ur nettwarebba ara, ala deewessu ara d-yettawḍen yemma-s.	(6)	.562
	-	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Win i d-irebba Rebbi syur-s, fiḥel ma yella wi i t-irebban.	(1) .	Ü	.563
	.		
Sseedel asyar mi zegzaw, ma ifat yeqqur, ula i t-id-iqeḗden.	(2) .	Ü	.564
	.		
Ad yerḥem Rebbi taḗbbuḗt ideg texbabḗḗ.	(3) .	Ü	.565
	.		
Akken I qerriḥit, i ḗidit.	(4) .	Ü	.566
	.		
Yir bnaḗem, am usyar uḥḗim : ma truḥḗḗ ad as-terreḗ leḗwej, ad yerreḗ d taruḗi.	(5) .		.567
	.		
Nehhuy at daxel, fehḥmen at berra.	(6) .	Ü	.568
	.		
D ucmit i yettceḥmiten ;	(7) .	i	.569

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

d imeefan i ifukken aman.	.	-	
Ddheb, ma ad t-id-yali nnhas !	(1).	Ü	.570
	.	Ü	
Tæekkazt n uæerçi, leæmer teyli.	(2).	i Ü	.571
	.	Ü	
S timmi, fihel imi.	(3).	i Ü	.572
	"	(4) "	
Σaned, ur ttasem.	(5)ü	i -	.573
	.	-	
Win ur trebba yemma-s, ad t-trebbi tizya-s.	(6).	Ü	.574
	.	Ü	
Taqciat ur rebban	(7).	i	.575

(1)

(2)

(3)

.145.

(4)

(5)

(6)

(7)

wayetma-s, am uyrum amessas.	-	
Ireqq, yettaḡ yer sdat.	(1) .	Ü
	.	Ü
		.576

الجزء الرابع: العمل والاقتصاد

الدعوة إلى العمل والاقتصاد			
Igellid, ad yexdem ar tameddit, ad yessuden iyallen-is.	(1)	Ü	.577
		Ü	
Tidi, tettawi-d udi.	(2)	Ü	.578
		Ü	
Argaz ur nxeddem, efk-as taruka ad yellem.	(3)	Ü	.579
		Ü	
Argaz ur nxeddem, sberdeε-as tabarda ad d-yagem.	(4)	Ü	.580
		Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

Lestab, ur yettuneḥsab.	(1)	Ü	.581
Iyimi, ur icuff amci.	(2)	Ü	.582
Lemmer yelha yiḡimi, yili yennerna umci.	(3)	Ü	.583
		Ü	
Ur d-yettas ara kra mebla leetab.	(4)	Ü	.584
		Ü	
Win i yebyan aman, iruḥ yer tala.	(5)	Ü	.585
		Ü	
Win i yebyan ad yečč buejaj, yerz timellalin.	(6)	Ü	.586
		Ü	
Win i yebyan lesfenḡ, yefk nanna-s.	(7)		.587
		Ü	
Win i yebyan aksum, yenfeq-it-id ; win i yebyan Σli, yarew-it-id ; win i yebyan lesfenj, iearq-it-id.	(8)	Ü	.588
		Ü	.589

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

I k-iseččen, d afus-ik.	(1)	Ü	.590
		Ü	
Win i yeččan lqut mebla tidi, ad as-yuqal d tifidi.	(2)	Ü	.591
Besmelleh, ur yebni taxxamt.	(3)	Ü	.592
		Ü	
Win i wimi i ærqent, igen- asent.	(4)	Ü	.593
		Ü	
Tanekra n şşbeḥ, derbeḥ.	(5)	Ü	.594
		Ü	
Win i yebyan, yettnadi amek ; win ur nebyi, yeqqar ulamek.		Ü	.595
		(6) Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Ayen i yexdem wass, yečč-it yid.	(1)	Ü	.596
	.	Ü	
Ayen i xedmey samayen, iruh deg yumayen.	(2) ق	Ü	.597
	.	Ü	
Yeħzen win ur nesei kra d ayla-s.	(3)	Ü	.598
	.	Ü	
Ma yeččur lğib, iseggem lehdur.	(4)	Ü	.599
	.	Ü	
Ur sliħen i tṭbel wala lyađa.	(5)	Ü	.600
	.	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

Idrimen, ttgen abrid ula deg lebher.	Ü	(1) . ق	.601
	Ü		
Ddunit, tqelleb am tehbult n uyrum.	Ü	(2) .	.602
	Ü		
Adrim n umeçah, yettett-it umertah.	Ü	(3) .	.603
	Ü	يشنع	.604
Baṭel, d lbaṭel.	Ü	(4) .	.605
Baṭel, yebṭel.	Ü	(5) .	.606
	Ü		
Ayla n Rebbi, yettuṭal i Rebbi.	Ü	(6) .	.607
	Ü		

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Cci, mexluf.	(1)	Ü	.608
		Ü	
Rrxa, tesselhay sselea.	(2)	Ü	.609
		Ü	
Rrxa bu leeyub.	(3)	Ü	.610
		Ü	
Yir ccyel, yettgalla deg bab-is.	(4)	ق	.611
		Ü	
Yir ccyel, yif iyimi.	(5)	Ü	.612
		Ü	
Wi ur neqdi deg ssuq şşbeḥ, futen-t lerbaḥ.	(6)	ق	.613
		Ü	
	، كما يقال في عدم تأجيل العمل.		

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Laz ur kkisent tyugwin, ur t-tekkisent tragliwin.	(1)	Ü	.614
		Ü	
Yettružu yizem, ttetten wuccanen.	(2)	Ü	.615
		Ü	
Ttfakkan wussan, ur ttfakkan lecyal.	(3)	-	.616
		Ü	
Am win i ixeddmen yer xaltis.	(4)	Ü	.617
		Ü	
Qqim, qqim, ansa ara d-yekk uleqqim ?	(5)	Ü	.618
		Ü	
Am win i icetṭhen i uderyal.	(6)	Ü	.619
		Ü	
Am win i icetṭhen i waḍu.		Ü أمين إشطحن إواضو. (1)	.620

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

	Ü يقال فيمن يضيع وقته سُدى.	
Am win i yessenduyen aman.	Ü (2)	.621
	Ü يقال	
Am win iyettfen deg waman.	Ü ق (3)	.622
	Ü	
Rnu i lebher aman.	Ü (4)	.623
	Ü	
Am win i yesmarayen dhan yef rrmel.	Ü (5)	.624
	Ü	
Taḥbult, ur tbeṭṭu ; tamḡart, ur tæyyu.	Ü (6)	.625
	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Aqjun, ad yerwu ; taħbult, ur tbeddu.	(1)	Ü	.626
	.	Ü	
Lefður n şşbeh, yas yerbeh.	(2)	Ü	.627
	.	Ü	
Tidi n yifellaħen, ħur-s ddnub.	(3)	Ü	.628
	.	Ü	
Aleqqim, aleqqim, tazallit, teqqim.	(4)	Ü	.629
	.	Ü	
Idrimen n leħram, am waman n udfel.	(5)	Ü	.630
	شرعية تزول كذوبان الثلج على النار.	Ü	
Leħram, am win i d-yerran aman seg temda ; leħlal, am win i d-ijemmæen aman seg nnda.	ق	Ü	.631
	(6) ق	Ü	
Akken i yella wass, ad t- yeks umeksa.	(7)	Ü	.632
	.	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

.()

Axxam i yesəan tafunast, iyi, yemyi.	(1) Ü	.633
	Ü فالفلاحة وتربية الحيوانات من علامات ثراء الأشخاص.	
Win i ikesben yir lmal, yif win i yellan d aħemmal.	(2) Ü	.634
	Ü	
Yiwen n uftat, ur yetteg lmerqa.	(3) يتفق Ü	.635
	Ü ضرورة	
Lxedma, xeddmeɣ ; isurdiyən, ur jmiɛeɣ.	(4) Ü	.636
	Ü	
Efk i wakal, ad ak-d-yefk.	(5) Ü	.637
	Ü يقال في دعوة الإنسان لخدمة الأرض للانتفاع بخيراتها.	
Win i yesəan irden, reṭṭlen-as awren.	(6) Ü	.638
	Ü	
Ayyul, imi yekrez, ad yeelef.	(7) Ü	.639
	Ü	
Şşyada, şşbeħ i tt-ferrqen ;	(1) Ü	.640

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

aħlil i umeɣbun i yegnen.	.	Ü	
Yemma Ɔewwa, tezzad ; awren, ulac.	(2)	Ü	.641
	.	Ü	
Imehrazen, yelben imekrazen.	(3)	Ü	.642
	.	Ü	
Irgazen, akken i reffden tiɣayanin ara ččen tiɣidanin.	(4)	Ü	.643
	.	Ü	
Tif aeıban, iban, wala win i yeqqimen deg yiberdan.	(5) ق	Ü	.644
	.	Ü	
Wa, yettşeyyid imekken ; wa, yetteddu kan akken.	(6)	Ü	.645
	.	Ü	
Ddiy d teslit ad yi-tagem, ugmeɣ-as.	(7) قماغاس	Ü	.646
	.	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

Amer sent-iħesseb ufellah, yili ur tent-ikerrez ara.	(1) .	Ü	.647
	Ü.		
Am win i yesnuzuyen tixsayin.	(2) .	Ü	.648
	.	Ü	
Qqen a gma tayuga, ad yeffeḡ laḡ.	(3) .	Ü	.649
	.	Ü	
Xdem am wakli, ad teiced am sselṭan.	(4) .	Ü	.650
	.	Ü	
Afus aberkan, yettawi-d ayrum amellal.	(5) .	Ü	.651
	.	Ü	
Leemer yerbiḡ bu yiḡes am win i yetteawazen.	(6) .	Ü	.652
	.	Ü	
Win I yebyan ad yečč, yexdem !	(7) .	Ü	.653
	.	Ü	
Ccḡel, d izem ; mi t-teeniḡ, d awtul.	(8) .	Ü	.654
	.	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

Taguni ur tesseččay ara.	(1)	Ü	.655
		Ü	
Win ur nexdim deg ssuq n ššbeh, futen-t lerbah.	(2)	Ü	.656
		Ü	
Tixsi, ma iwεεa-tt umeksa, iksa-tt; ma iwεεa- tt wuccen, yečča-tt.	(3)	Ü	.657
		Ü	
العمل الجماعي وفضل المساعدة والتعاون			
Taekemt, yef yiwen, zzayet.	(4)	Ü	.658
		Ü	
Tadukli, teđmen lεezz.	(5)	Ü	.659

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

		Ü	
Yiwen n ufus, ur yettceqqir.	(1)	Ü	.660
		Ü	.661
Yiwen n ufus, ur yekkat ara llir.	(3)	Ü	.662
		Ü	
Argaz, s yirgazen ; Rebbi, wehd-s.	(4)	Ü	.663
		Ü	
Tadukli, tenya izem.	(5)	Ü	.664
		Ü	
Yiwen n ufus, ur yettess.	(6)	Ü	.665
		Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Afus deg ufus, taekemt ad tifsus.	(1) .	Ü	.666
	.	Ü	
الدين والإعارة			
Win ur nezmir i lxir, yerr aretṭal.	(2) .	Ü	.667
	.	Ü	
Duru, deg lġib, wala εecra, yer medden.	(3) .	Ü	.668
	.	Ü يقال	
Yečča Muḥ, yuṣal-d yer-i.	(4) .	Ü	.669
	.	Ü	
Lxir, d aretṭal.	(5) .	Ü	.670
	.	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

الجزء الخامس : محاسن السلوك ومساوئه.

1- المحاسن

الصبر		
D ssber ay d ddwa n tasa.	(1)	Ü
	(tassa)	Ü
D ssber ay d ddwa n lmeḥna.	(2)	Ü
	.	Ü
Ula d uzzal, iḥeffu.	(3)	Ü
	.	Ü
Kul ccedda, tetbec-itt talwit.	(4)	Ü
	.	Ü

(1)

(2)

(3)

(4)

Ur yebni uxxam deg yiwen n wass.	(1). ق	Ü	.674
	.	Ü	
Ssaber, inal.	(2).	Ü	.675
	.	Ü	
Ssber, d aḥbib n Rebbi.	(3).	Ü	.676
	.	Ü	
Menyif ssber, yir imensi.	(4).	Ü	.677
	.	Ü	
Lḥla n ssber teccur.	(5).	Ü	.678
	.	Ü	
Ccedda, i s yelhan d ssber.	(6).	Ü	.679
	.	Ü	
القناعة			
A bu snat ! Bru i yiwet.	(1). !	Ü	.680

(1)

.()

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

		Ü	
Amectaŋ, lemer yerbiḥ.	(2)	Ü	.681
		Ü	
Win izran lqut drus, yečč cwit , yeḥres agus.	(3)	Ü	.682
		Ü	
Aæbbuḍ i yerwan, ur yettqellib yeḥ win i yelluzen.	(4)	Ü	.683
		Ü	
Lehna, teyleb leyḥa.	(5)	Ü	.684
		Ü	
Tif lehna tawant.	(6)		.685

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Leqniča, tif sseaya.	(1)	Ü	.686
		Ü	
Tasekkurt, timellalin.	(2)	Ü	.687
		Ü	
Win i yeččan lħeqq-is, yeqmec tič-is.	(3)	Ü	.688
		Ü	
Win i yeqqaren ulac, ad yeg Rebbi d ulac.	(4)	Ü	.689
		Ü	
Win i yettalaben zzayed,	(1)	Ü	.690

(1)

(2)

(3)

(4)

yettaf nnaqes.		Ü	
Yesgallay zzeaf, tessehnat lehya.	(2)	Ü	.691
		Ü	
Ameuruf d tarda n tqessult.	(3)	Ü	.692
		Ü	
الصدق			
Tidet, wezzilet.	(4)	Ü	.693
		Ü	
Tidet, am tyita n tmekhelt	(5)		.694
		Ü	
Tif tidet i yesseqrahen wala lekdeb i yessefrahen.	(6)		.695
		Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Tidet, am tteam i yewwan.	(1).	.696
Tidet, am seksu i yewwan.	(2).	.697
	Ü	
Win i yetteddun yef tidet, yessawađ.	(3).	.698
	Ü	
Argaz, ma txuss-it tidet, ula ara as-d-yexdem limin.	(4).	.699
	Ü	
Win i d-yennan tidet, ad yeqqen ayyul.	(5).	.700
	Ü	
A bu tñilet, i iñhemmel Rebbi t-tidet .	(6).	Ü .701

(1)

(2) - الصدق كالكسكس الناضج.

(3)

(4)

(5)

(6)

	Ü	
المشاوره		
Imensi iyef mcawaren at uxxam, zid.	(1)	.702
	Ü (⁽²⁾) (⁽³⁾)	
الإيثار		
Teđra yid-s am tissegnit : tessels medden, nettat, eeryan.	(4)	.703
	Ü	
Lmumen, yebdu deg yiman-is.	(5) ق	.704
	Ü	
Ur yebiyid hed iman-is.	(6)	.705
	Ü	

(1)

.27. 2.

(2)

.27 .

(3)

(4)

(5)

.()

(6)

Awal, am usurdi : serref-it anda ara iæddi.	(1) . : Ü	Ü	.706
	.		
Læib, ma yezwar s imi, lxir, ma yeggra, iwimi ?	(2) ;	Ü	.707
	.		
Win i ileddin imi-s, ad kecmen yizan.	(3) .	Ü	.708
Imi i izemmemmen, ur t-keččmen yizan.	(4) .	Ü	.709
		Ü	
	»:()		
Ameslay, d lemri n wul.	(5) «	Ü	.710
	(6) .		
Lhedra, thedder ;	(7) .	Ü	.711
	.		

(1)

(2)

(3)

(4)

.127 .

(5)

(6)

(7)

tasusmi, txeddem leqder.	Ü	
Iles azıdan, yettetted tasedda.	(1)	.712
	Ü	
Win i wimi i yezzif yiles.	(2)	.713
	Ü	
Yesea iles am lemques.	(3)	.714
	Ü	
Yiwen n waerab, yemer ssuq.	(4)	.715
	Ü	
Lehdur, sseryayen ayrum.	(5)	.716
	(6)	.717
Awal, ma ur as-d-tebdiq s wadda, ur yesei lemqaeda.	Ü	
	(7)	.718

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

Tazwert n ttejra, d iyes.	(1)	.719
	Ü	
Iles ayezfan, gezzment wuglan.	(2)	.720
	Ü	
Qader-iyi, ad k-qadrey ; mačči d Rebbi ad k-aggadey.	(3)	.721
	-	
Weeren lehdur n tsumta.	(4)	.722
	Ü	
Læzza n useggun, d awal.	(5)	.723
	Ü	
Awal, d tarsast : mi yeffey, ur d-yettuyal.	(6)	.724
	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Lefhama, yerna, iles, yeqdee.	(1)	.725
	Ü	
Awal ur nettuneqbal, am win i yettseqqin deg uyerbal.	(2)	.726
	Ü	
Lhedra, d lfeṭṭa ; tasusmi, d ddhem.	(3)	.727
	Ü	
Awal arzagan, ibeṭṭu iḥbiben.	(4)	.728
	Ü	
Iles, ur yesei iyes.	(5)	.729
	Ü	
Win i yessiyzifen deg yiles-is, idurr iman-is.	(6) قى	.730
	Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Yif awal nnwal.	(1)	Ü .731
		Ü
Yir lgerh, yetteqqed ihellu ; yir awal, yeyyaz irennu.	(2)	.732
		Ü
Awal, d awal kan ; tisuusaf, d aman kan.	(3)	.733
		Ü
Awal, yas n medden akk, ur ten-yesdukul ara akk.	(4)	Ü .734
Fukken lehdur, ifessel uqendur.	(5)	.735
Tilisa n wawal, am tlisa n wakal.	(6)	.736

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Win i iheddren, ur yettesuddu, am win i imegoren ur vetteuddu	(1)		.737
Asif, ma yehmel, ur t-ihebbes waffar.	(2)	Ü	.738
Ma rriy-am-d awal, fkiy-am-d tayaziđt ; ma ssusmey, fkiy-am-d tuqqiđt.	(3)	Ü	.739
Awal-iw, i yeswan xemsin, serrfey-t yef win ur t-nessin.	(4)	Ü	.740
Iles wezzilen, ur t-tteyzazent tuymas.	(5)	Ü	.741
Bab n yiles, medden akk,	(6)	Ü	.742

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

ines.	Ü	
Tasusmi, tugar tamusni.	(1) Ü	.743
	Ü	
Amdan i yelhan, yettarra awal azidan.	(2) Ü	.744
	Ü	
Awal, yettawi-d wayed .	(3) Ü	.745
	Ü	
Awal azidan, bnu-t, awal aržagan ttu-t.	(4) Ü	.746
	Ü يدعو إلى حسن الكلام، وترك الفاحش منه.	
Leebad am uyerbal ur yettetef awal.	(5) Ü	.747
	Ü	
Win yettatafen imi-s, yettimyur leqdr -is.	(6) Ü وين يتتافن إيميس، يتمغور لقريس.	.748
	Ü الصمت يورث صاحبه الاحترام والتقدير.	
Tasusmi, tenya leeyub.	(7) Ü	.749

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

		Ü	
Tiyita n uzal, wala yir awal.	(1)	Ü	.750
		Ü	
Tif win i yegnen s uyilif, wala win i d-yekkren s nndama.	(2)	Ü	.751
		Ü	
Ad yerr Rebbi aeenqiq-iw anect n win n ulyem, ur d-yetteffey ara umeslay arma meyyzey-t!	(3)	Ü	.752
		Ü	

(1)

(2)

(3)

2- المساوي

التسرع واستعجال الأمور		
Ar d-ilal, ad as-nsemmi Lehlal.	ن أردلال، أذ نسمي لهلال ⁽¹⁾ .	.753
	ن " : " : " (2) " (3)	
Ar d-yimḡur, ad ibin d aḥbac neḡ d ajilban.	ن أرد يمغور، أدبيبن دحباش ناع ذاجيلبان ⁽⁴⁾ .	.754
	ن وهو نفس معنى المثل السابق.	
Iles, d aḡezfan ; afus, d awezzlan.	ن ⁽⁵⁾ .	.755
	ن	
Lexber i yelhan, eḡel yes- s ; lexber n diri, eḡḡel yes-s.	ن ⁽⁶⁾ .	.756
	ن يدعو إلى التسرع في نشر الأخبار السارة، والتمهل في	

(1)

.56.

(2)

.33.

(3)

(4)

(5)

(6)

	نشر الأخبار السيئة.	
Yezwar tteam tazallit.	ن يزوار الطعام تزالينث ⁽¹⁾ .	.757
	ن يدعو المثل الإنسان إلى السبق في تناول الطعام، ثم تأدية الصلاة.	
Ewt t̄bel, ad ibin umeslub.	ن ⁽²⁾ .	.758
	ن	
السخرية		
Axxam n Xali Muḥ : kcem u ruḥ.	ن :	.759
	ن	
Kkes-d deg ucamar-is, tbexxreḍ-as.	ن إ ق ⁽⁴⁾ .	.760
	ن يقال في السخرية من رجل يُكرمه الغير من ماله الخاص.	
T̄tef-iyi, ad ḡliy.	ن ⁽⁵⁾ .	.761
	ن	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

Alyem, ur yezri taerurt-is.	(1) Ü	.762
	Ü " (2) "	
Nnan-as i bu eeryan : « D acu i k-ixussen ? » Yenna-yasen : « D tixutam. »	»: « » Ü (3) «	.763
	Ü	
Lħağğ Musa, Musa Lħağğ.	(4) Ü	.764
	Ü	
Axxam-is, ur as-yezmir ; lğameε, yettef-as amezzir.	(5) Ü	.765
	Ü	

(1) .()

.35 (2)

: (3)

. (4)

. (5)

Σemmi, ifuḥ ; ajellab-is, zid.	(1) .	Ü	.766
		Ü	
Lxelq, i uxellaq ; taḍsa, ur tlaq.	(2) .	Ü	.767
		Ü	
الطمع والجشع			
Ṭṭmee, yessexsar ṭṭbee.	(3) .	Ü	.768
		Ü	
Rrxa , tesslhay sselæa.	(4) .	Ü	.769
		Ü	
Yenna-yas wuccen : « A wi i yufan, lexrif, xerfayen ; ccetwa, cetwayen ; anebdu, yumayen. »	(5) .	Ü	.770
	()	Ü	
Ifukk ṭṭmee di nnxali.	(1) .	Ü	.771

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

()

	Ü	
Σερδεγ-d amehbul, yečča-t akk.	(2) Ü	.772
	Ü	
Yeđmee leħcic deg yimi n tayať.	(3) Ü	.773
	Ü	
Tıťmee, yečča-t ukeddab.	(4) Ü	.774
	Ü	
Win i yettalaben zzayed, yettaf nnaqes.	(5) Ü	.775
	Ü	
Tıťmee, yessazzal amñar.	(6) Ü	.776
	Ü الطمع يولد الهمة والنشاط حتى في نفوس الشيوخ.	
Yegla s zzerb, s texpayt.	(7) Ü	.777
	Ü	
Ur ttazu tissegnit.	(8) Ü	.778

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

	الإنسان	Ü	
Yetteic am telkit deg uqerru.	(1) .	Ü	.779
		Ü الآخرين.	
Ifrax, timellalin.		Ü إفرخ تيمالين ⁽²⁾	.780
		Ü يضرب في ذم الطمع والجشع.	
الكذب			
Yeqqers uđellæ-is.	(3) .	Ü	.781
		Ü	
Lekdeb, iqettu yiwen n wass ; tidet, tqettu kullass	(4) .	Ü	.782
Yeggul s wayen ara t-yerren d azru.	(5) .		.783
Tbeε akeddab ar tawwurt./Dfer akeddab ar tawwurt.	(6)		.784
Iles n ukeddab, yettettel.	(1) .		.785

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Cewya, yella ; aṭas, yerna.	Ü (2)	.786
Lekdeb imezemmeq ; taqlilit, terrez ; zzit, ieelleq.	Ü (3)	.787
	Ü	
الخداع		
Lexdeε, yettekk-d seg laman.	أ (4)	.788
Tiyita n ddaw ufus.	(5)	.789
Am win i yezenzen adrum s uyrum.	Ü (6)	.790
Fkiy-as rray i Muḥ, yebna-yi axxam s lluḥ.	(7)	.791
	Ü يدعو إلى تجنب الأخذ برأي الجهلاء.	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

Yewḥec lfil, rnu-yas-d gma-s.	<p>نَ يَوْحِشُ لِفِيلْ، أَرْتُوْيَاسِنْدُ قَمَاسْ. (1)</p>	.792
	-	
A laman, irna k lexdee	<p>نَ (2)</p>	.793
	نَ	
Yettak iles, iḥeddef iḍarren.	<p>نَ (3)</p>	.794
	<p>نَ</p> <p>(4) " " (4) "</p>	

(1)

(2)

(3)

(4)

.156. 2.

Times seddaw walim.	(1) .	Ü	.795
	.		
Taḍsa n wuglan.	(2) .	Ü	.796
	.	Ü	
D ayen i ixeddem ufalku, i yettcukku.	(3) .	Ü	.797
	.	Ü	
Giy deg wuccen laman yečča-yi taqesit.	(4) .	Ü ق	.798
)	Ü	
Ma xemsin a gma, ečč- iten ; ma d laman, ifukk fell-ak.	(5) .	Ü	.799
	.		
Aḥbib, yeqqel-iyi d aɛdaw, yedda-d gma gar- asen.	(6) .		.800
	.		
السرقه			

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Yettaker tazult seg tiṭ.	Ü	(1) .	.801
	Ü	.	
Menhu i yukren tamellalt, ad yaker	Ü	(2) .	.802
	Ü	.	
Yuker d umakar, yettru d bab n uxxam.	Ü	(3) .	.803
	Ü	.	
Yettaker tafat.	Ü	(4) .	.804
	Ü	.	
نكران الأصل			
Axeddaε n yidammen-is, mel-iyi amek ara stedru, Lğedra-s, deg-s tawekka ; iyf-is, ihuzz-it waḍu.	Ü	(5) .	.805
	Ü	.	
Ur inekker lasel-is, ala ayyul.		(6) .	.806

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

	Ü) (.	
Agdud mebla idles, am læbd mebla iles.	Ü (1).	.807
	.	
Leqdim, ad yeḥzen win ur t-neddim.	(2).	.808
	.	
Yeereḍ acrured n tsekkurt, teereq-as tikli n tyaziḍt.	Ü (3).	.809
	Ü	
	.	
Tebya tyaziḍt ad tbexxer, terya.	Ü (4).	.810
	Ü له نفس معنى المثل المشروح أعلاه.	
Nnan-as i userdun : « Anwa i d baba-k ? » Yenna-yasen : « Jeddi d aeudiw. »	»: « »: (5).«	.811
	.	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

S ani i tettedduđ ay ađar? Yenna-yas : « S ađar. »	(1) .« »:		.812
Ulac dexxan mebla times ; ulac rrbie mebla ađar ; ađar, yettabae later.	(2) .	Ü	.813
D ađar i d leqrar.		Ü	.814
		Ü	
الاحتقار			
Ayaziđ aberrani, neqqben-t akk medden.	(4) .	Ü	.815
		Ü	
A baba ! Wten-ađ. A mmi ! Seqlen-ađ.	(5) . ! . !	Ü	.816
		Ü	
Izem, deg tmurt n medden, medlul.	(6) .	Ü	.817
		Ü	
Yemmut yizem, yeggra-d uyyul.	(7) .	Ü	.818
		Ü	

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

Tewæer temḥeqranit.	Ü	(1)	.819
	Ü	.	

الجزء السادس: الزمن والفصول.

الزمن والفصول			
Itij n meḡres, yessibrik iḡes.	Ü	(2)	.820
	Ü	.	
Itij n yebrir, yessibrik anyir.	Ü	(3)	.821
	Ü	.	
Mi ara ffḡen yiḡeyyanen, yetteffey lhemm ixxamen.	Ü	(4)	.822
	Ü	.	
Ma yeffey uḡeyyan, ḡas	Ü	(5)	.823

(1) - لا أدل من الاحتقار، ولا أصعب من انتشاره بين البشر.

(2)

(3)

(4)

(5)

() .

ddu ɛeryan.	Ü	
Deg meyrēs, ad d-teqqers.	Ü (1)	.824
	Ü	
Yenṭeq yennayer ɣer furar, yenna-yas : « A ɛemmi furar ! Smil-itt ney ad tt-smileɣ. »	Ü «(2)	.825
	Ü ()	
Ma d lehwa, ad nezree lleft ; ma yella yiṭij, ad nesɣer tazart.	Ü (3)	.826
	Ü	
Aman n nnisan, sseḥluyen iɣsan.	Ü (4)	.827
	Ü	
Aḥeyyan : ur tteffey, ur ttmenṭar, ay aḍar.	Ü (5)	.828
	Ü	
Menhu yebyan ad yeɣres	Ü (6)	.829

(1)

(2) Ü خاطب يناير فوارر قائلا: يا عمي فوارر هل تشدد من حدة بردك وتلوجدك حتى تجمد العجوز وقطيعها، أو تترك لهذه المهمة لأقوم بها بدلا عنك؟

(3)

(4)

(5)

(6)

yaenu mayres.	.	Ü	
Mγres afewwad-is yeqres.	(1).	Ü	.830
	.	Ü	
Nhaq nhaq ayebrir ad afent ayan ad- zdent tesseyar.	(2).	Ü	.831
	.	Ü	
Yunyu, iqqur felyu lqaε n wezru.	(3).	Ü	.832
	.	Ü	
Am win yezhan di lixrif, deg ccetwa yedda εeryan.	ق شثوة يدا عريان ⁽⁴⁾ .	Ü	.833
	.	Ü	
Aheyyan, yergagi deg-s yilef.	(5).	Ü	.834
	.	Ü	
Mkul tafsut s tefsut-is .	(6).	Ü	.835
	.	Ü	

(1) ن مارس موسم الأمطار والثلوج.

(2)

(3) " "

(4)

(5)

(6)

Tafsut tettrebi, anebdu iteɛbbi.	(1)	Ü	.836
	.	Ü	
Win ur nekriz di cɛetwa, deg unebdu ma ad yesserwet.	(2)	Ü	.837
	.	-	

(1)

(2)

الملحق رقم 2: الصور والخرائط

.2008 .7 .25

.2007 .8 .2 .

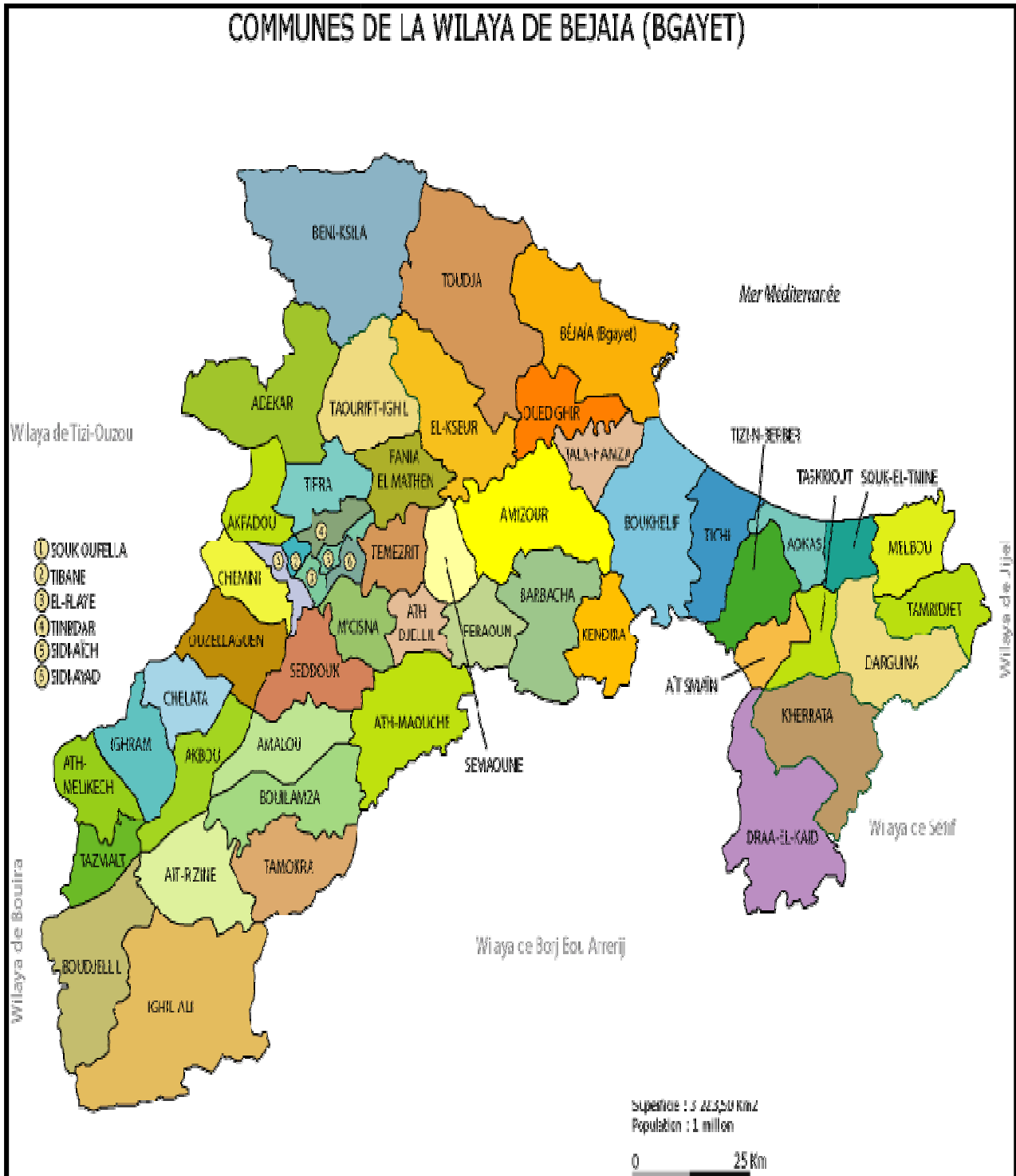

.2007 .4. 17 .

.2007 24.4. .

	.	:	-
--	---	---	---

قائمة المصادر والمراجع

قائمة المصادر والمراجع باللغة العربية

.	-	
.	-	
.1981	3.	-
	2.	-
	.1989	
	1. 1. 1.	-
	.2001	
		-
	.1964	
	. .	-
	.2009	
3. 1.		-
	.2001	
	2. 5.	-
	.1979	
		-
	.2005	
		-
.1999		
)		-
.2002	1. (

	. ()			-
			.1988	
	.1993	1.		-
	.			-
			.2008	
				-
			.2002	
				-
				1
				.2005
5				
	.2008			
				-
			.1953	
	.1933	3.		
	. .	.		-
				-
				. 1972
				-
				.2007
				.2008

.1988 2. -
 () -
 .2002 1. -
 . . -
 .2003 -
 .1978 . -
 1. 2. -
 .2000 -
 . -
 .1990 -
) -
 .1993 . (-
 . -
 .2006 -
 .1983 3. -
 1. -
 .1986 -
 . () -
 .2002 -
 . () -
 .2007 -

. ()			-
		.1986	
			-
		.2006	
	2. ()		-
		.1981	
			-
		.1994	
.1956		2.	-
	. 1. 1.		-
		.1992	
	.		-
.2006			
.1963	16.		-
			-
	.1988		
	1.		-
		.2010	
.2012			-
.2010i	4.		-
.			-
		. 2007	

1. ()

.2009

()

.2001

() -

.1985

1. () -

.1959

2. -

.1424

1. () -

.2009

2. -

.1980

3. -

.1981

1. -

.1995

.2002

3000)

.1997 (

.1986 2. -

		2.	-	
		.1982		
	()	-	
		.2009		
	.1973	8. 1.	-	
()	-	
		.1980		
.2008	1.	()	-
1.	()	-	
		.1999		
		.	-	
		.1998		
		.		
		.2009		
			-	
		.2006		
		1.	-	
		.2003		
.2007			-	
1.	()	-	
		.1993		

				-
		.1999	1.	-
.1994			1.	-
	16.	()	-
				.1966
				-
			2.	.
				. . .
			1.	-
				.1989
	.1981			-
.1978		1.		-
()		-
		.2002j		1.
	1.	()	-
				.2000
				-
				.1982
				-
				.2006
.1980				-
.1980				

1. 2. -

.2004

.2008 2. -

.1964

() -

.2002 . .

.2002 3. -

.2002 4. -

.2002 5. -

.1995 . -

1. -

.2006

1. -

.2013

) ;00000000000

.2013 (300: -

.1969

3. -

.2007

	()		
			.1984	
	1.			-
				.2013
		...		-
				.2010
	.2010		24.	-
	.2001	2.		-
	.			-
			.1980	
1.	()		-
	.2003			
	2.			-
			.1982	
1.	()		-
			.2008	
	1.	()	-
			.1988	
	4.			-
				.1989
	.2007	.		-

				-
			.2003	-
)			-
.1986		(-
			.1966	-
	1.			-
		.1995		-
.1986	31.			-
1.				-
		.1987		-
	1.			-
	.1998			-
.				-
. . .				-
.2006		2.		-
	1.			-
		.2004		-
	.1972	.		-
	.1985	1.		-
	2. ()			-
			.1987	-

) -

.1982 .

.

.2007

)

.1987 . (

.

.1995

.1998 1. -

.1998 1. -

-

.2002

1 -

.2005

-

.1998

.1976 . -

) -

.1985 (

1. -

.2006

			-
		.2007	-
			-
		.2002	-
.1980	2		-
	.1983		-
			-
	.1981		-
		- المراجع المترجمة	-
1. ()	.	-
	.2005		-
			-
	.1994		-
	2.		-
		.1982	-
			-
		.1992	-
	.		-
		.2007	-

1.

.1985

,1996

- المراجع باللغة الأجنبية

- Abela, F.J , Proverbes populaires du Liban sud, T2, Ed .Maisonneuve, La rose, Paris, 1981.
- Ait Ahmed- Slimani, S, Proverbes berbères de Kabylie(Inzan), Ed L'harmattan, Paris, 1996.
- Ben chaneb, M, Proverbes de l Algérie et du Maghreb, Ed. Maisonneuve, La rose, Paris, 2003
- Bentolila, F, Proverbes berbères, Ed. L' harmattan- Awal, Paris, 1993.
- Dujardin, Camille Lacoste, LeConte Kabyle(etude ethnologique),Edition Bouchene, Alger,1991.
- Gaid, M, Histoire de Bejaia et sa région (depuis l'antiquité jusqu'à 1954), 2° Ed, Ed Mimouni, Alger, 1991.
- Nacib,Y, Proverbes et dictons kabyles, Ed. Andalouses, Alger, 2002.

- الرسائل الجامعية:

()

1.

.(1994-1993)

- المجلات

- المجلات باللغة العربية

.1974 j19. -

.1997 - - -

. 49. -

.1992 j1. -

.1972 j16. -

- المجلات باللغة الأجنبية

Genevois, H, Education familiale en kabylie, F.D.B, N°89, Fort National 1966.

ÜÜÜÜÜÜÜÜÜÜ, femme kabyle(les travaux et les jours), F.D.B, N°103 Fort National, 1969.

ÜÜÜÜÜÜÜÜÜÜ, La terre pour le kabyle, ses bienfaits, ses mystères F.D.B, N°113, Fort National, 1972.

Ould- Brahim, Ouahmi, Locutions et proverbes kabyles (d'après un manuscrit de 1928-1932), E.D.B, N°5, 1989.

ÜÜÜÜÜÜÜÜÜÜ, Proverbes et dictons kabyles (d'après une collecte 1972-1981), E.D.B, N°6, 1989.

ÜÜÜÜÜÜÜÜÜÜ, Proverbes et dictons kabyles(Enquete inidite 1905-1943)

فهرس الموضوعات

1.....	مقدمة
10.....	مدخل
10.....	1-مدخل سوسيوثقافي للمجتمع البجاوي.....
10	- 1-1
11	- 2-1
16	- 3-1
18.....	- 4-1
19	- 5-1
23	- 6-1
28	- 2
29	- 3
34	- 4
34.....	- 1-4
37.....	- 2-4

الفصل الأول

الأمثال الشعبية القبائلية

40.....	المبحث الأول: الجهود السابقة في دراسة الأمثال الشعبية القبائلية.....
40	1

42	2
55.....المبحث الثاني: مفهوم المثل القبائلي وطبيعته.	
55	- 1
63	-2
65	-3
68	-4
73	-5
77.....المبحث الثالث: مصادر الأمثال الشعبية القبائلية	
77	- 1
81 . ()	- 2
83	-3
85	-4
90	-5
93	- 6
95	- 7
106	-8

الفصل الثاني

الدراسة البلاغية والأسلوبية للأمثال الشعبية القبائلية

107.....المبحث الأول: تجليات بيانية في الأمثال الشعبية القبائلية	
107	- 1

108	-2
108	-1-2
115	-2-2
120	-3-2
126.....	المبحث الثاني: المحسن اللفظي في الأمثال الشعبية القبائلية
126	-1
126	-2
126	1 Ü 2
131	2 Ü 2
135	-3-2
139	4 Ü 2

الفصل الثالث

دراسة موضوعاتية للأمثال الشعبية القبائلية

144.....	المبحث الأول: الأبعاد التربوية للأمثال الشعبية القبائلية
144	-1
146	-1-1
149	-2-1
154	-3-1
160	-4-1
161	-5-1

164	-6-1
1710.....	-7-1
174	-8-1
178	-9-1
183	-10-1
185	-11-1
189	-12-1
193	2
194	-1-2
196	-2-2
200	- 3-2
203.....المبحث الثاني:الدلالات الاجتماعية والاقتصادية للأمثال الشعبية القبائلية.....	
203	-1
203	- 1-1
225	- 2-1
249	-2
250	- 1-2
256.....	-2-2
263	خاتمة
269	الملاحق

270.....:	01
410.....:	02
114.....:	03
416	قائمة المصادر والمراجع
431.....	فهرس الموضوعات